

เอกสารสรุปการสัมมนา

เรื่อง "การศึกษาทางเลือกกับสิทธิด้านสังคม"

วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๘ และวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๔๘

สิทธิทางการศึกษา

เกาะกาะ   **เกาะลา**
แสวงหา   **ความรู้**

โดยคณะกรรมการการศึกษาและการพัฒนา
ใน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คำนำ

คณะอนุกรรมการศึกษาและพัฒนา ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้จัดสัมมนาโครงการการศึกษาทางเลือกกับสิทธิด้านสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาทางเลือก ในมิติสิทธิมนุษยชน พร้อมหาแนวทางให้ชุมชนและสังคม จัดการศึกษาเพื่อชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังเป็นการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่ง ทั้งนี้ได้เชิญผู้จัดการศึกษา ผู้รับบริการ ผู้เฝ้าอำนาจในการจัดการศึกษา นักวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมสัมมนา ๒ ครั้ง ครั้งแรกเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาทางเลือก ในหัวข้อ “รู้ เข้าใจ ใช้สิทธิทางการศึกษา” ครั้งที่ ๒ เป็นการนำเสนอรูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาทางเลือก ในมิติต่างๆ ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการ ผู้รับบริการ ในหัวข้อ “ตลาดนัดการศึกษาประชาชน” คณะทำงานได้รวบรวมสาระประเด็นที่ทำลายต่อสิทธิทางสังคมจากการสัมมนาทั้งสองครั้งนี้ ผู้สนใจและผู้เข้าร่วมสัมมนาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพยายามที่จะเข้าใจการจัดการศึกษาทางเลือก ซึ่งเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการส่งเสริมสิทธิทางการศึกษา ให้ประชาชนมีโอกาสเลือกใช้สิทธิทางการศึกษาได้ อันจะนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ในที่สุด ได้แก่ การพัฒนาตนเองเพื่อสามารถกำหนดชะตาชีวิตของตนเองได้

คณะอนุกรรมการศึกษาและพัฒนา ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานการสัมมนาฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์กับผู้อ่านและผู้ปฏิบัติงานด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน บ้างไม่มากนักน้อยและขอขอบคุณผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกคน ที่ร่วมมือร่วมใจกันทำงานครั้งนี้เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนในประเทศต่อไป

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สารบัญ .....

หน้า

➢ คำนำ	ก
➢ เล่าแจ้ง แถลงความ	๑
➢ สิทธิมนุษยชนกับการศึกษาทางเลือก : การสร้างยักษ์ เทวดาหรือประชาชน	๒
➢ การศึกษาทางเลือก : รู้ เข้าใจ ใช้สิทธิทางการศึกษา	๕
➢ การศึกษาทางเลือก : ตลาดนัดการศึกษาประชาชน	๖
➢ ใครเป็นใครในการศึกษาทางเลือก	๘
➢ ทักษะของผู้สนับสนุนการศึกษา	๑๓
➢ ประเด็นท้าทาย	๑๔
➢ จากรู้ เข้าใจ ใช้สิทธิทางการศึกษาสู่ตลาดนัดการศึกษาประชาชน	๑๕
➢ ก่อนไปตลาด : การทำความเข้าใจและสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้	๑๖
➢ ตลาดนัดการศึกษา : สนใจ ใครรู้ คู่เอง : จากกลุ่มย่อยเจื้อยจ้อยในกลุ่มใหญ่	๑๗
➢ สรุป : เก็บจากตลาดช่วยกันปรุงอาหารจานใหญ่	๒๓
➢ ข้อคิดก่อนจาก	๒๖
➢ ภาคผนวก	
- โครงการการศึกษาทางเลือกกับสิทธิด้านสังคม	๒๗
- กำหนดการสัมมนาครั้งที่ ๑ รู้ เข้าใจ ใช้สิทธิทางการศึกษา	๒๘
- รายชื่อผู้เข้าร่วมการสัมมนา ครั้งที่ ๑	๓๐
- กำหนดการสัมมนาครั้งที่ ๒ ตลาดนัดการศึกษาประชาชน	๓๒
- รายชื่อผู้เข้าร่วมการสัมมนา ครั้งที่ ๒	๓๓
- ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา พ.ศ. ๒๕๔๖	๓๘
- ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการเทียบโอนผลการเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี	๔๐
- ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องแนวทางในการปฏิบัติในการเทียบโอนผลการเรียน เข้าสู่หลักสูตรและวิธีการจัดการศึกษานอกห้องเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔	๔๓
- ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดสถานศึกษาให้ทำหน้าที่เทียบระดับ การศึกษา	๔๖

สารบัญ (ต่อ) .....

หน้า

- กฎกระทรวง ว่าด้วยสิทธิของสถานประกอบการในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานใน ศูนย์การเรียนรู้ พ.ศ.๒๕๔๖	๔๘
- กฎกระทรวง ว่าด้วยสิทธิในการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ.๒๕๔๖ (ร่าง) กฎกระทรวง ว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรชุมชนและ องค์กรเอกชน รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ พ.ศ.	๕๒

เล่าแจ้ง แกลงความ

หลังจากที่ความพยายามผลักดัน “สิทธิทางการศึกษา” ให้มีไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนเป็นผล ตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ โดยระบุในมาตรา ๔๓ ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย...โดยการจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่น และเอกชน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ...” ซึ่งส่งผลให้เกิดการแก้ไขกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ครอบคลุมกับเจตนารมณ์ดังกล่าว อาทิ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของประเทศ โดยเจตนารมณ์คือ **การเปิดโอกาสให้สังคมไทยมีทางเลือกในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่ม**

จากการติดตามการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพบว่า รัฐบาลส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ทั้งที่ความจริงในสังคมยังมีกลุ่มบุคคลอีกหลายกลุ่มที่พยายามคิดค้นรูปแบบของการจัดการศึกษา ที่มีความหลากหลายและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน คณะอนุกรรมการการศึกษาและการพัฒนา ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา ในการพัฒนาทรัพยากรของประเทศ จึงจัดการสัมมนาเกี่ยวกับการจัดบริการด้านการศึกษาของชาติ เพื่อให้ทุกภาคส่วนตระหนักในสิทธิทางการศึกษาของตนดีขึ้น กล่าวคือ

ก. การสัมมนาเรื่อง “รู้ เข้าใจ ใช้สิทธิทางการศึกษา” วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๘ ณ ห้องประชุม กษัตริย์ศึก ๒ โรงแรมเดอะ ทวิน ทาวเวอร์ กรุงเทพฯ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้จัดการศึกษา ผู้อำนวยการ ความสะดวกในการจัดการศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกันในมิติของสิทธิมนุษยชน พร้อมทั้งจะเผยแพร่ความรู้ดังกล่าวต่อไป

ข. การสัมมนาเรื่อง “ตลาดนัดการศึกษาประชาชน” วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๔๘ ณ ห้องคอนเวนชัน เอ ชั้น ๑ โรงแรมแอมบาสเดอร์ สุขุมวิท ซอย ๑๑ กรุงเทพฯ เป็นงานสืบเนื่องจากการสัมมนาเรื่อง “รู้ เข้าใจ ใช้สิทธิทางการศึกษา” มีเป้าหมายเพื่อเผยแพร่ความรู้เรื่องสิทธิทางการศึกษา ให้ประชาชนทั่วไป ผู้จัดการศึกษาทางเลือก ผู้จัดการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนได้เข้าใจ และตระหนักถึงสิทธิทางการศึกษาและสามารถปกป้องคุ้มครองสิทธิของตนและผู้อื่นได้

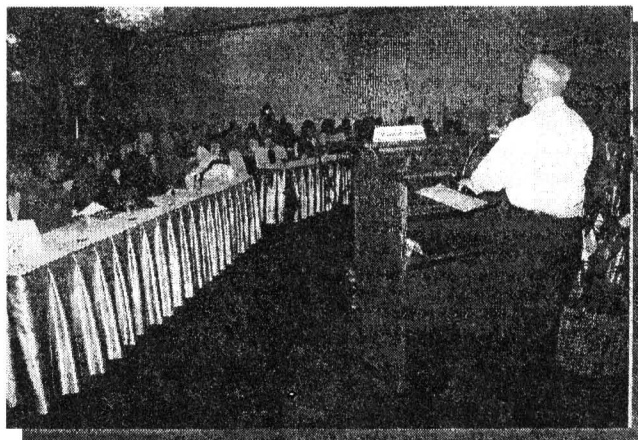

๕ สิทธิมนุษยชนกับการศึกษาทางเลือก: การสร้าง ยักษ์ เทวดา หรือประชาชน ๕

ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นมัสการพระคุณเจ้า พี่น้องชุมชน และผู้ร่วมการสัมมนา ในนามของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ขอขอบคุณ และขอชื่นชมที่มาร่วมการเสวนาอย่างคับคั่ง และสนใจปัญหาที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เห็นความสำคัญในการที่จะทำความเข้าใจกับเรื่องที่เกิดขึ้น และแนวทางการแก้ไขปัญหารากฐานระยะยาว

สมัยนี้เรามักสนใจปัญหาแต่เฉพาะหน้า และใช้ปัญญาเพียงการสกัดปิดเป่าเหตุการณ์ให้พ้นไป ทั้งที่สังคมเรามีคนที่มีวุฒิการศึกษาสูงขึ้นกว่าสมัยก่อนๆ แต่เหตุไฉนเราจึงขาดปัญญาที่จะมองปัญหาอย่างถ่องแท้ มีวิสัยทัศน์มองอนาคตอย่างกว้างไกล การปฏิรูปการศึกษาแบบที่ทำอยู่ก็เป็นเพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น

การสัมมนาการศึกษาทางเลือกกับสิทธิด้านสังคม เพื่อความชัดเจน หากย้อนไปที่อดีตเมื่อสังคมเราเข้าสู่ยุคการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย โดยการกดดันของจักรวรรดินิยมตะวันตก เมื่อประมาณ ๑๐๐ กว่าปีที่ผ่านมา ผลพวงจากการกดดันดังกล่าว เกิดการปฏิรูปทั้งการเมือง สังคม การเงิน และการศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงการศึกษาเป็นสมัยใหม่ เจริญตามแบบอย่างตะวันตก เมื่อครั้งที่ทำการศึกษาเรื่องการเมืองกับการศึกษาของไทย หลายสิบปีมาแล้ว เอกสารเรื่องประวัติการศึกษาไทย ของกระทรวงศึกษาธิการ ระบุว่า... การศึกษาแผนโบราณ หรือการศึกษาแบบเก่า เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปนำของใหม่มาจากแนวคิดของประเทศตะวันตก กรมพระวชิรญาณวโรรส ตรัสทิ้งติงว่า ...การศึกษาดั้งเดิมตามวัดวาอาราม และครอบครัวตระกูล เป็นเรื่องยิ่งกว่าการมีส่วนร่วม อยากให้เข้าใจว่าการศึกษาของเรามีรากฐานจากตรงนี้ อยากให้เราเห็นอดีต และไม่ทิ้งอดีต แม้ว่าจะต้องมีการปฏิรูป อดีตยังอยู่กับเรา แต่อาจจะหมดไปจากความ

คิดของเรา การศึกษาไทยสมัยใหม่ หรือแผนสมัยใหม่ เป็นการศึกษาที่ท่านเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เสนาบดีสมัย รัชกาลที่ ๖ บอกว่า ..การศึกษามีใช้การสร้างยักษ์ เทวดา แต่ต้องให้คนไทยทุกคนมีโอกาส ได้เรียนรู้ ชนชั้นที่มีการศึกษาปัจจุบันที่มีวุฒิการศึกษาสูง ก็คือ ยักษ์เทวดา ที่อยู่เหนือประชาชนทั้งหมด นอกจากนั้นยังทอดทิ้งและเหยียบย่ำภูมิปัญญา เหล่านี้เป็นปัญหาปมด้อยที่อยู่กับการศึกษาปัจจุบัน การศึกษาภาคบังคับ คนทะเลาะทะเลาะกัน ผลคือ เด็กทอดทิ้งพื้นฐานของตน ดูหมิ่นรากเหง้า ชนบทที่ยากจน ปัจจุบัน มีใช้แค่เงิน แต่จนเรื่องของคน การปฏิรูปการศึกษาปัจจุบันทำได้แค่ย้ายถ่ายเท ขุดโอน หน่วยราชการ มากกว่าการเข้าถึงแนวคิดเรื่องการศึกษาอย่างแท้จริง การที่พยายามให้ องค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ได้มีการปฏิเสธจากครู หรือผู้สอนส่วนหนึ่ง ตรงนี้สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรม การเรียนรู้ของชนชั้นที่มีการศึกษาแล้ว ทำให้เกิดการแกะสลักที่ลือลือได้ การศึกษาจึงแบ่งแยก สร้างแต่ ยักษ์ เทวดา และหันหลังให้กับประชาชน โดยเฉพาะในระดับรากหญ้า หันหลังให้ภูมิปัญญาดังตรงอยู่ กับ สังคมไทยในอดีต ดังที่กรมพระวชิรญาณวโรรสบอกไว้ วันนี้เราต้องหาความชัดเจนเรื่องการศึกษาทาง เลือกร่วมกัน

อีกประการถัดมา ชุมชนท้องถิ่นที่เริ่มจากการพัฒนาตั้งแต่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีการเบียดบัง ทรัพยากรมาสร้างความมั่งคั่งให้ภาคธุรกิจ ชุมชนท้องถิ่นสูญเสียฐานทรัพยากรและการเรียนรู้ ชุมชนท้องถิ่นจึง เสียความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินการเรื่องดังกล่าว อ่อนแอ จนไม่เหลืออะไรเลย บรรดาแกนนำท้องถิ่น เปลี่ยนเป็นบริวารของศูนย์อำนาจทั้งทางการเมือง การปกครอง และทางเศรษฐกิจจากส่วนกลาง เป็นทั้ง นายหน้าค้าที่ดิน จัดรีสอร์ท สนามกอล์ฟ เบียดบังที่ดินให้นักธุรกิจ ความขัดแย้งเหล่านี้เป็นเรื่องที่ คณะ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ต้องจัดการอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน ดังนั้นชุมชนท้องถิ่นอ่อนแอ ขาดอัตลักษณ์ สำนึกของตนเองในการทำงาน หรือการใช้ชีวิต การกระจายอำนาจทางการศึกษาไปที่ท้องถิ่นในวันนี้ จึง ยังเป็นปัญหา เราแสวงหาทางเลือกโดยการสร้างรัฐธรรมนูญ ที่รับรองสิทธิของประชาชนอย่างแท้จริง แต่ การใช้บังคับก็เป็นไปตามวิจารณ์ของผู้นำอำนาจ ครูที่สอนอยู่ตามโรงเรียนที่สร้างยักษ์ เทวดา แบบที่ เคยเป็นมา ทั้งๆ ที่ชาวบ้านควรมีส่วนร่วม เราต้องเข้าใจประวัติศาสตร์ และแนวความคิดที่แอบแฝงเพื่อ ให้เราไม่ประยุคใช้รัฐธรรมนูญแบบพาชो เราก็จะตกหลุมพรางที่เราสร้างขึ้นแบบไม่รู้ตัว เราต้องเท่า ทันเรื่องแบบนี้ การศึกษาการพินิจพิเคราะห์รัฐธรรมนูญควบคู่ไปกับการคิดย้อน เป็นเรื่องสำคัญ

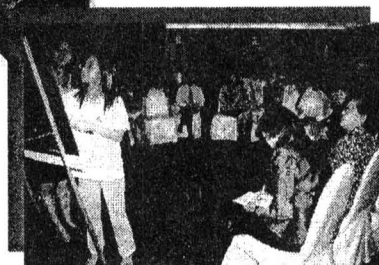
รัฐธรรมนูญมีความหมายอีกอย่างคือ เรื่องของชีวิต มีอัตชีวประวัติ ประชาชนต้องร่วมตีความ และประยุกต์ใช้ มีใช้หน้าที่ของวิชาชีพหนึ่งวิชาชีพใด อาทิ นักนิติศาสตร์ หรือนักรัฐศาสตร์ เราต้องตี ความรัฐธรรมนูญที่ชีวิต และความหมาย ทั้งต่อชีวิต สิทธิและความหมายของคน ไม่ใช่แค่ความแตกต่าง จากฉบับที่ผ่านๆ มาเท่านั้น ในที่นี้เราต้องเคารพนักวิชาการแบบมีวิจารณ์ญาณ และเป็นตัวของตัว เอง เราต้องตั้งคำถาม มีใช้การเชื่อตามสิ่งที่เขาบอก

เราจะมองข้างหน้าของเราอย่างไร ผมขอถือโอกาสนี้นำเสนอว่า การศึกษาต้องเริ่มจากการตื่นตัว เคลื่อนไหวของสถาบันท้องถิ่น ชุมชน และวัดวาอาราม หรือองค์กรศาสนาต่างๆ วัดเองอาจจะหนีไม่พ้น

พุทธพาณิชย์บ้าง แต่ก็ยังมีการหลงเหลืออยู่บ้างตามวัดวาอารามในชนบท การศึกษาเพื่อเข้าใจแก่นแท้ของการศึกษา เราอาจจะแสวงหาจากสิ่งที่หลงเหลือเหล่านี้มากกว่าการไปตามสถาบันการศึกษาใหญ่ๆ โดๆ เท่านั้น เราต้องเรียนรู้จากชีวิต จากธรรมชาติ ชนบทจะอ่อนแอ ล้มละลาย หรือแตกสลาย เราต้องตื่นตัว ปัจจุบันเรามีปราชญ์ชาวบ้านทั่วทุกภาคในสังคม รัฐบาลตั้งสภาผู้นำชุมชน ก็มีการระดมปราชญ์ชาวบ้านมาร่วม แต่ก็กลัวว่า ปราชญ์เหล่านี้จะหลุดลอยจากชุมชน อยากให้ลองคิด และคิดๆ ผู้นำเหล่านี้ เราเสียผู้นำ และลูกหลานของเราไปกับการศึกษา และการดำเนินนโยบายส่วนกลางมาโดยตลอด เราต้องพยายามรักษา และรื้อฟื้นภูมิปัญญาพื้นฐานก่อนที่จะคิดหรือจัดการเรื่องการศึกษาทางเล็กร ะวังเรื่องการเข้ามาของธุรกิจ พาณิชย์ในรูปแบบของภูมิปัญญา ทำให้ชาวบ้านยังไม่สามารถเข้าถึง หรือหยิบใช้ผลประโยชน์เหล่านี้ได้ ตัวอย่าง พ่อทองอ่อน สิทธิไกรพงษ์ จากขอนแก่นที่มีความรู้เรื่องสมุนไพร และการนวดมาก มีผู้คนทั่วทุกทิศไปเรียนรู้วิชาดังกล่าว แต่เมื่อกระทรวงสาธารณสุข มีคำจัดการเรื่องแพทย์แผนโบราณ ก็นำความรู้เหล่านี้มาอยู่ที่ส่วนกลาง เหล่านี้เป็นการทำลายภูมิปัญญา เป็นวงจรอุบาทว์ที่ทำลายการศึกษามาโดยตลอด เราต้องเร่งค้นหาทางแก้ไข เพื่อมิให้ลูกหลานมาเหยียบย่ำภูมิปัญญา หรือมิให้เกิดยักษ์ เทวดา มาเหยียบย่ำ หรือแสดงความเมตตา อนิจจากับปู่ย่า ตายาย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คงมิใช่การทำงานกับการศึกษาแค่นี้ แต่ต้องเชื่อมร้อยกับมิติอื่นๆ และทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง มิได้มองรัฐธรรมนูญแบบแข็งๆ แต่ต้องคิดและเชื่อมต่อกับความจริง เราไม่ต้องการการพูดคุยเรื่องการศึกษาจบแค่นี้ แต่เราต้องกลับไปช่วยกันคิด และละลายยักษ์ และเทวดาที่เกิดจากการศึกษาให้ หันมาทำงาน หรือใช้ชีวิตร่วมกับพวกเราตามความเป็นจริง

■ การศึกษาทางเลือก : รู้ เข้าใจ ใช้สิทธิทางการศึกษา ■

ปูณณา วิสัชนา เรื่องการสัมมนาฯ (๖ กรกฎาคม ๒๕๔๘)

คุณหญิงอัมพร มีสุข ประธานคณะกรรมการการศึกษาและการพัฒนา

กราบนมัสการพระคุณเจ้า พี่ๆ น้องๆ ลูกหลาน และเพื่อนร่วมงาน ดิฉันฯ ขออนุญาตแนะนำการสัมมนาครั้งนี้อย่างกันเองว่า การจัดงานวันนี้โดยคณะอนุกรรมการการศึกษาและการพัฒนาในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งเห็นว่าเรื่องสิทธิมนุษยชนกับการศึกษาเป็นเรื่องเดียวกันเป็นเรื่องวิถีชีวิต แรกเริ่มเดิมทีเราเกิดมาก็มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาตั้งแต่แรกเริ่มเหมือนกัน แต่เมื่อสังคมซับซ้อนก็ยิ่งมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนกันเองมากยิ่งขึ้น

การทำงานเรื่องสิทธิมนุษยชนในการสัมมนาเรื่อง “รู้ เข้าใจ ใช้สิทธิทางการศึกษา” ในวันนี้ เราอาศัยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยพื้นฐานที่ว่า เราต้องเริ่มจากการรู้สิทธิของตนเองคืออะไร จะอยู่ร่วมกันได้อย่างไร รวมไปถึงเราจะอยู่กับตัวเองได้อย่างไร นี่เป็นเรื่องวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้กิจกรรมที่เราจัด โดยเน้นที่พวกท่านที่มาจากหน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทางเลือกทั้งสิ้น ที่ผ่านมากกว่า ๔ ปี การทำงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไม่ค่อยได้จัดเรื่องการศึกษามากนัก เพราะเห็นว่า เพื่อนๆ ที่ทำงานอยู่ก็จัดกันบ่อย งานของท่านทั้งหลายก็เป็นที่รับทราบ และช่วยให้เกิดการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

พื้นฐานปรัชญาการศึกษาทางเลือก คือ การส่งเสริมสิทธิทางการศึกษาของประชาชน โดยผ่านกระบวนการต่างๆ ที่ต่างฝ่ายต่างพยายามสร้างสรรค์ และจัดทำให้แล้วเสร็จ เริ่มจากการทำให้เจตนาารมณ์ตามรัฐธรรมนูญของประชาชนที่เราทำมาด้วยกัน เป็นจริงมากยิ่งขึ้น เราร่วมสร้าง ร่วมทำ และผลักดัน “สิทธิทางการศึกษา หรือการเรียนรู้” ให้เป็นจริงมากยิ่งขึ้น โดยผลักดันทั้งกฎหมาย และระเบียบปฏิบัติต่างๆ ที่สอดคล้องให้เกิดขึ้น

สถานการณ์ของบ้านเมืองเราในวันนี้ เราไม่รู้เรื่องความต้องการ ทั้งของตัวเอง คนอื่นๆ และเพื่อนๆ ที่อยู่รอบข้างเรา ปัจจัยสำคัญ คือ กระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการศึกษาที่ถูกต้องและมีความหมายจริงๆ ความหวังของสังคมไทยวันนี้ จึงอยู่ที่พวกเรามีความมุ่งมั่นทางวิชาชีพในการพัฒนาทางเลือก โอกาสทางการศึกษา ให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเอง กำหนดชะตากรรมของตนเองได้ การศึกษาที่ให้บอกว่าใครจะทำอะไร มิใช่การศึกษาที่แท้จริง เราต้องให้เขาสามารถเลือกชีวิต ชะตากรรมของตัวเองได้ งานที่แต่ละท่านทำมีคุณค่าที่จะส่งเสริมให้คนไทยสามารถพัฒนาชีวิตของคนไทยด้วยกันได้ การมาร่วมคิดวันนี้ อยากให้เป็นกันเอง อยากให้มีการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้กันและกันเรื่องการสัมมนาเรียนรู้

แม้ว่าดิฉันทำงานมานานมากกว่า ๕๐ ปี ก็ได้ทำให้ประสบความสำเร็จ เรายังคงต้องทำกันต่อไป เราต้องมีคนรุ่นใหม่ๆ เข้ามาทำงานร่วม วันนี้คงเป็นโอกาสดีที่เราจะลองปรุงรสประสบการณ์งานใหญ่ให้กับพี่น้อง และคนรุ่นลูก หลานต่อ

■ การศึกษาทางเลือก : ตลาดนัดการศึกษาประชาชน ■

เล่าสู่กันฟัง เรื่อง การสัมมนา (๒๗ กรกฎาคม ๒๕๔๘)

คุณหญิงอัมพร มีสุข ประธานคณะกรรมการศึกษาและการพัฒนา

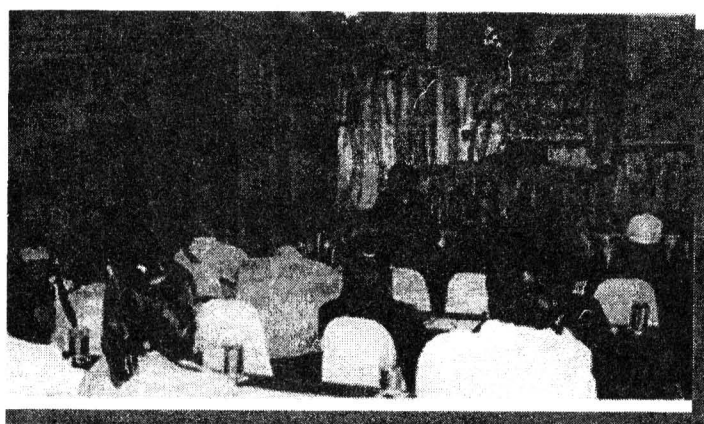
นมัสการพระคุณเจ้า และท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย ที่เราจัดการสัมมนาครั้งนี้เพราะอยากให้เป็นการทำงานแบบทางเลือก ไม่อยากให้สัมมนาแบบนั่งฟังบรรยายจากผู้รู้ทั้งหลายเท่านั้น อยากให้มีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็น อยากให้ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนกัน หวังว่าท่านคงเข้าใจแก่นแท้ของการสัมมนาครั้งนี้

ท่านประธานกรรมการฯ พูดแล้วก็อยากบรรยายต่อ ดิฉันมีอาชีพเป็นครูอยู่ประมาณ ๕๘ ปี และคงต้องเป็นไปจนกว่าชีวิตจะหาไม่ อาชีพโดยทางการเราอาจจะไม่เป็นครู แต่เราเป็นพ่อแม่ พี่น้อง หรือเครือญาติเราก็เป็นครู เรามีทั้งผู้นำศาสนาต่างๆ และครูบาอาจารย์ทั้งโดยวิชาชีพ และการใช้ชีวิตจากทั่วประเทศ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต้องการจะฟังท่าน จากแนวคิดเรื่องการศึกษากับสิทธิมนุษยชน วัตถุประสงค์ของการศึกษาและการเรียนรู้ กับเรื่องส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ต้องการส่งเสริมให้ตระหนักถึงสิทธิในความเป็นมนุษย์ เราต้องทำทั้งหน้าที่ และบทบาท เราต้องหาสมดุลการเสียสละ สิทธิส่วนบุคคลกับสิทธิส่วนรวมในการอยู่ร่วมกัน เราอาจจะต้องหาทางสายกลาง หรือที่ชาวพุทธเรียกว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” เราต้องพยายามหา “มรรค” ในการเดินไปถึง เราอาจจะลองแลกเปลี่ยนกันวันนี้ งานของเราต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ การศึกษาต้องส่งเสริมให้คนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เราต้องรู้ว่า บทบาทของเราคืออะไร และเรามีหน้าที่อะไร เราเป็นสมาชิกของสังคมโลกอย่างไร เพื่อให้เราอยู่ร่วมกันได้ ทั้งเรื่องสิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง หรือสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เราต้องไม่หมดหวังในการใช้ชีวิต เพื่อให้เราสามารถอยู่ร่วมกันได้ หาทางออกร่วมกันที่เรามีการศึกษาทางเลือก เพื่อให้เราคิดว่า เรามีหน้าที่สอนคน แทนการสอนหนังสือ เท่านั้น เราไม่ได้มีหน้าที่สอนหนังสือ การศึกษาที่สร้างยักษ์ เทวดาในอดีต อาจจะต้องคิดหาว่า การศึกษาทางเลือก จะต้องเปิดโอกาสให้คนมีทางเลือก มิใช่การละเมิดสิทธิเท่านั้น เราต้องปรับความคิด การสอนคนทั้งในห้องเรียน หรือนอกห้องเรียน เราต้องคิดตรงนี้ ลองดูว่าเราจะหาอาวูธ หรือแนวทางการเรียนการสอนอย่างไร การเรียนที่มีใช้การสั่งให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้ แต่ได้คิด คอย หรือวางแผนการเรียนการสอนร่วมกัน

ครั้งนี้เราอาจจะพูดเรื่องใหญ่เกินกว่าที่จะหาความเป็นจริงได้ แต่อยากให้เห็นว่า “น้ำหยดเดียว” ก็กลายเป็นสายน้ำใหญ่ หรือมหาสมุทรที่ได้ใช้พึ่งพากัน เราอาจจะต้องคิดให้คนรุ่นต่อไป วันนี้เราลอง “ร่วมกันคิด” และ “หา” แหล่งน้ำให้คนรุ่นต่อไป อยากให้รุ่นลูกรุ่นหลานพึ่งพาตนเอง และรักษาจิตวิญญาณของสังคมไทยต่อไป

การทำงานเรื่องสิทธิมนุษยชนในการสัมมนา เรื่อง ตลาดนัดการศึกษาประชาชน ในวันนี้เรา
อาศัยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยพื้นฐานที่ว่า เราต้องเริ่มจากการรู้สิทธิของตนเองคืออะไร จะอยู่ร่วม
กันได้อย่างไร รวมไปถึงเราจะอยู่กับตัวเองได้อย่างไร นี่เป็นเรื่องวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในกิจกรรมที่
เราจัด โดยเน้นที่พวกท่านที่มาจากหน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวกับการศึกษาใครเป็นใครในการศึกษา
ทางเลือก

ใครเป็นใครในการศึกษาทางเลือก

ในการสัมมนาโครงการศึกษาทางเลือกกับสิทธิด้านสังคมทั้งสองครั้ง ได้เชิญผู้จัดการศึกษาทางเลือก ผู้สำเร็จการศึกษาทางเลือก ผู้สนับสนุนส่งเสริมทางการศึกษา นักวิชาการ ผู้สนใจ ผู้แทนองค์กรเอกชน ชุมชน มาร่วมการสัมมนา ในการสัมมนาได้จัดกลุ่มทางการศึกษาทางเลือกตามลักษณะการให้บริการ แบ่งเป็น ๓ กลุ่ม กล่าวคือ

๑. การศึกษาทางเลือกที่จัดอิงระบบโรงเรียน เป็นกลุ่มที่จัดการศึกษาที่มีการเรียนการสอนในเชิง การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ส่งเสริมศักยภาพตามความแตกต่างของผู้เรียน มีการทดลอง ปฏิบัติจริง และการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมการพัฒนาสิทธิมนุษยชนด้วยตัวของผู้เรียน เอง ในกลุ่มนี้มีสมาชิก ดังนี้

๑.๑ สถาบันบ้านเรียนไทย เป็นองค์กรเครือข่ายการศึกษาที่ประสานการศึกษาให้กับพ่อแม่ มีความเชื่อว่า การศึกษาที่ดีต้องมาจากความพร้อม และใจของคนสอน การจัดการศึกษาต้องส่งหัวใจ ของความเป็นมนุษย์ไปถึงผู้เรียน วิธีการเรียนรู้ที่เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง ๖ รอบตัว ทำให้เกิดการ พัฒนากระบวนการจำได้ ดำรงอยู่และเชื่อมต่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ต้องการพิสูจน์ให้เห็นว่า การศึกษา เป็นสิทธิของประชาชน เป็นการใช้ชีวิตของครอบครัวร่วมกัน บทเรียนที่ทำมา ๖-๗ ปี จากบ้านเรียนทำ ให้เห็นว่า เรามีการพัฒนาที่สำคัญคือ

(๑) การตัดสินใจชะตากรรมของครอบครัว

(๒) ครอบครัวเป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ มีความเคารพ เป็นเพื่อนาบุญแห่ง การเรียนรู้บางครอบครัวก็ถ่ายทอดภูมิปัญญาในอดีต

(๓) การสร้างรากฐานครอบครัว คือการสร้างความสัมพันธ์ของสถาบันชุมชน การที่ชุมชนมีโอกาสได้แลกเปลี่ยน ถ่ายทอดประสบการณ์ไม่ได้มีแต่ความรู้ แต่วิถีคิดในการทำงานจริงๆ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

(๔) กระบวนการถ่ายทอด พัฒนานำไปสู่ความดีงาม เป็นการสร้างครอบครัวที่ เข้มแข็งการเรียนรู้ที่ดี และมีให้ซึ่งกันและกัน

การจัดการศึกษาโดยบ้านเรียน พัฒนาสิทธิทางการศึกษา โดยผู้เรียนเดิมที่อยู่ในระบบ การศึกษาเหมือนกัน เรียนอย่างเดียวกันหมด ทั้งๆ ที่เด็กมีความต้องการ หรือศักยภาพต่างกัน การจัดบ้าน เรียนทำให้เกิดทางเลือกในความต้องการ หรือศักยภาพของเด็กที่ต่างกัน วันนี้เราเห็นว่า หากให้เด็กทำงาน ทำหน้าที่ของตน ในลักษณะตามความต้องการของเขา เขาก็มีความสุขและพัฒนาศักยภาพตามที่เขาเป็น

อยู่ได้ การให้คุณค่าของเด็กที่เก่งวิชาการและปฏิเสธคุณค่าของเด็กที่ไม่สามารถแข่งขันวิชาการได้ ก็จะกลายเป็นของด้อยค่า ไม่มีโอกาสในการพัฒนา หรือปรับปรุงในสายตาของคนรอบข้าง การจัดบ้านโรงเรียน เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ การจัดการศึกษา เราจะนำเรื่องสิทธิมนุษยชนเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ โดยประเด็นหลักคือ เราเลือกชีวิตของเราเอง

๑.๒ โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก เป็นการจัดการศึกษา ที่นำแนวคิดทางการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็กของตะวันตกมาประยุกต์ร่วมกับแนวคิดพุทธศาสนา พยายามค้นหาความหมายโลกชีวิตและคุณค่าของความเป็นมนุษย์ เพื่อที่จะอบรมบ่มเพาะมนุษย์ให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ธรรมชาติ โดยมีเป้าหมายสำคัญทั้งตัวเด็กและคนทำงาน เป็นการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และสังคมไทย โดยยึดหลักโครงสร้างความรัก เสรีภาพ และการปกครองตนเองในรูปแบบสภา ความสัมพันธ์ของครูและเด็ก โดยลดอำนาจผู้ใหญ่ และเพิ่มอำนาจให้เด็ก ทำห้องเรียนให้เล็ก ห้องสมุดให้ใหญ่ เด็กสามารถที่จะเลือกเรียน หรือใช้ชีวิตในการศึกษาร่วมกันได้ บ้านเป็นหัวใจของเด็กที่จะต้องสร้างร่วมกัน การสร้างบรรยากาศห้องเรียนที่สนุก และเป็นเรื่องใกล้ตัว มีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ ความรู้ที่ผู้ใหญ่ร่วมเรียนรู้กับเด็ก เป้าหมายคือรู้การพัฒนาเรื่องการมีส่วนร่วมของเด็กในการใช้ชีวิต

ความพยายามจัดเรื่องทักษะชีวิต การใช้เสรีภาพ เริ่มเห็นว่าหากเด็กมีฉันทะ จะมีความพยายามความเพียรในการรับผิดชอบทำงานนั้นๆให้เสร็จ การที่ส่งเสริมให้มีเสรีภาพด้านต่างๆสิทธิก็จะตามมา ตรงนี้จะมีการครหาพ และมิตรภาพเข้ามาเชื่อม มีเสรีภาพและความเสมอภาพ ปังจัยทางอาหารเป็นปัจจัยแรกในการใช้ชีวิต นอกจากนั้นก็มึศิลปะในการใช้ชีวิต การจัดการ โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก เป็นฐานเสรีภาพ และการมีส่วนร่วม

๑.๓ โรงเรียนสัตยไส เป็นโรงเรียนที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์ ให้คุณธรรมไปพร้อมกับความรู้ จัดการศึกษาให้ฟรี สอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ ๕ ประการ คือ ความรัก เมตตา ความจริงใจ ประพฤติชอบ ความสงบสุข และอิหิงสา คือ ไม่เบียดเบียนเด็กๆ คนจะเป็นมนุษย์ได้ต้องมีความเป็นมนุษย์จริง เสียสละแบ่งปัน เด็กเหล่านี้ต้องมีผู้หล่อหลอม เราเน้นการพัฒนาอุปนิสัยที่ดีงาม แล้ววิชาการจะตามมาเอง การเห็นแก่ตัว หรือการเอารัดเอาเปรียบก็น้อยลง

ใช้วิธีการที่ทำให้เด็กเรียนอย่างมีความสุข และสนุกกับการเรียน ทำให้เขาปรับใช้ชาติและสังคมต่อไป เน้นการสร้างสมาธิก่อนการเรียนรู้ ทุกๆเช้าเวลา ๐๕.๔๕ น. จะเล่าเรื่องให้เด็กๆ ฟังว่า เกิดมาทำไม จะไปไหน และต้องการทำอะไร จุดหมายปลายทางของเราคืออะไร แล้วสิ่งอื่นๆจะตามมา โรงเรียนนี้มีนักเรียนหลากหลายกลุ่มศาสนา อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่มีความขัดแย้ง เราเรียนรู้ร่วมกันแลกเปลี่ยนกัน มีเด็กๆจากทุกภาคที่มาร่วมเรียนรู้

๒. การศึกษาทางเลือกที่จัดโดยองค์กรเอกชน ชุมชน และครูภูมิปัญญา

เป็นกลุ่มที่จัดการศึกษาโดยการรวมตัวของชุมชน ทั้งในเมืองและต่างจังหวัดต้องการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่สะสมมาตั้งแต่สมัยโบราณสู่ลูกหลาน โดยครูภูมิปัญญา มีการรวบรวมองค์ความรู้ของชาวบ้าน จัดกระบวนการถ่ายทอดที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน เป็นองค์ความรู้ที่ใช้ทำงานได้จริงในชีวิต ผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้คือครูภูมิปัญญา ใช้กระบวนการสอนโดย “ทำให้ดู อยู่ให้เห็น เป็นตัวอย่าง” ผู้เข้าร่วมประชุมในกลุ่มนี้ ได้แก่

๒.๑ โรงเรียนสืบสานภูมิปัญญาด้านนา มีการรวบรวมพ่อครู แม่ครู สาขาวิชาต่างๆ ให้มีโอกาสได้ถ่ายทอดความรู้ ความสามารถที่ตนมี สร้างความภาคภูมิใจในการเรียนรู้ที่ตนเองมีมา ทั้งการทอผ้า การทำเกษตรอินทรีย์ ขณะนี้มีผู้จบจากโรงเรียนไปแล้วประมาณ ๒,๐๐๐ กว่าคน “ที่ไหนมีชีวิต ที่นั่นมีความรู้ ที่ไหนมีชุมชน ที่นั่นมีห้องเรียน”

๒.๒ วิทยาลัยชาวบ้านลุ่มน้ำวาง เป็นกรณีกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหมดประมาณแปดกลุ่ม มีความหลากหลายทางมิติวัฒนธรรม ศาสนา มีกลุ่มชาวบ้านหลายกลุ่มที่เข้าร่วมทำงาน เช่น การจักสานทอผ้า กลุ่มชุมชนท้องถิ่นยกระดับความคิดทางการเมืองของประชาชนในท้องถิ่น กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มดูแลทรัพยากรต้นน้ำ มีการจัดการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน แต่ไม่สามารถดำเนินการได้สะดวกเนื่องจากแต่ละกลุ่มเป็นอิสระกัน จึงมีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มภูมิปัญญาตั้งเป็นวิทยาลัยชาวบ้าน กำหนดองค์ความรู้ในการจัดการด้านต่างๆ การสื่อสารกับสังคม วิจัย องค์การชุมชนที่ให้ความร่วมมือกัน มีการจัดการทรัพยากรน้ำเป็นการรวมตัวกันมีกลุ่มคณะกรรมการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ เป็นกลุ่มการเรียนรู้ร่วมกัน กลุ่มสภาเยาวชนลุ่มน้ำวาง มีการดูแลในเรื่องต่างๆ มีกลไกจัดตั้งสถาบันวิทยาลัยชาวบ้าน มีหลักสูตรท้องถิ่นต่างๆ มีการผลักดัน พรบ.การศึกษาตลอดชีวิต จะต้องมีส่วนร่วม

๒.๓ การศึกษาที่จัดโดยชุมชน เป็นการศึกษาที่อยู่บนฐานของชีวิตผู้เรียนและฐานทางวัฒนธรรมของชุมชน ที่มีสาระการเรียนรู้จากการเอาประเด็นปัญหาเป็นตัวตั้ง เป็นการศึกษาที่มีส่วนสร้างสำนึก ของความรู้รักสามัคคีในชุมชน และมีผลกระทบในการจัดความสัมพันธ์ใหม่ของผู้มีส่วนร่วม มีความหลากหลายและยืดหยุ่นไปตามประเด็นปัญหาและความสนใจของผู้มีส่วนร่วม เช่น กลุ่มองค์กรชุมชน อ.กุศุม จ.ยโสธร ชุมชนจาก ต.ไม้เรียง อ.ฉวาง จ.นครศรีธรรมราช

๒.๔ กลุ่มวิทยุชุมชนจังหวัดอ่างทอง เป็นแหล่งให้ความรู้แก่ผู้ต้องการเรียนตามอัธยาศัย มีการจัดรายการบันเทิง ให้ความรู้หลากหลายทั้งด้านอาชีพ ชีวิตและสุขภาพ สิ่งแวดล้อม ฯลฯ มีกระบวนการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนสื่อสาร เช่น การประชุม การแลกเปลี่ยนสื่อสาร การฝึกอบรบ ดูงาน

Lc
2/3
7522
8548
C1

ศูนย์สารสนเทศสิทธิมนุษยชน
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๓. การศึกษาทางเลือกที่จัดโดยสถาบันทางศาสนา

การจัดการศึกษาเพื่อความรู้คู่คุณธรรม การเรียนรู้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างและพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ วัดและสถาบันศาสนามีส่วนสำคัญในการให้การศึกษาอบรม เพื่อปลูกฝังขัดเกลา และสร้างศาสนิกชนให้ถึงซึ่งความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

การบูรณาการศาสนากับการศึกษา โดยวัดและสถาบันศาสนาเป็นผู้จัด และมีส่วนร่วมรับภาระจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ โรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการสืบทอดศาสนธรรมแก่ประชาชนและเยาวชนทั่วไป ซึ่งจะดำเนินการทั้งในฐานะผู้จัดและมีส่วนร่วมจัด การศึกษาของสถาบันศาสนาที่หลากหลาย ดังนี้

๓.๑ โรงเรียนปอเนาะ หรือโรงเรียนสอนศาสนาของมุสลิม เป็นโรงเรียนที่ก่อตั้งโดยคนในพื้นที่ สอนเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรม โดยมีโต๊ะครูเป็นผู้เสียสละเวลาและทรัพย์สิน ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายทุกชนชั้น โรงเรียนปอเนาะมี ๒ ลักษณะ คือ

ก. สอนวิชาสามัญควบคู่กับสอนศาสนาอิสลาม คือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ประกาศจัดตั้งให้เป็นโรงเรียนตาม พรบ.โรงเรียนเอกชนตามมาตรา ๑๕ (๑)

ข. สอนศาสนาอิสลามเพียงอย่างเดียว เรียกว่าสถาบันปอเนาะ ไม่ได้รับการช่วยเหลือด้านงบประมาณจากรัฐบาลจัดตั้งให้เป็นโรงเรียนตามพรบ.โรงเรียนเอกชน ตามมาตรา ๑๕ (๒)

การทำงานที่ผ่านมาได้มีการบริหารจัดการด้วยตนเองพัฒนาหลักสูตรของตนเอง จัดทำองค์ความรู้ของตนเอง การจัดการกระบวนการเรียนรู้ส่วนมากมีลักษณะนอกระบบโรงเรียน ผู้รู้ทางศาสนาอย่างลึกซึ้ง จะทำหน้าที่เป็นผู้สอนโดยใช้ทุนทรัพย์ของตนเอง นอกจากนี้มีการจัดศูนย์การเรียนรู้ทั้งเรื่องอาชีพและทักษะอื่นๆอยู่ในสถาบันปอเนาะด้วย

๓.๒ วัดตะโหมด ต.ตะโหมด อ.ตะโหมด จ.พัทลุง วัดเป็นสถานที่จัดการศึกษาดังแต่สมัยพุทธกาลพระบวชเรียนก็เพื่อศึกษา การศึกษาไม่สามารถทิ้งศีล สมาธิ ปัญญาได้ ต้องทำให้สัมฤทธิ์ผลหรือมองอีกอย่างว่า ตัวหลักอื่นๆเป็นอย่างไรบ้าง ในชุมชนตะโหมด พยายามหาทางเลือกที่เป็นแม่แบบต้นแบบ วัดตะโหมดเป็นสถาบันเรียนรู้ที่ชาวบ้านจัดการเองเราอยากให้ลองมองว่า วัดตะโหมดเป็นศูนย์รวมใจ จัดตั้งองค์กรแบบสภากาชาดวัดตะโหมด “บวร” (บ้าน-วัด-ราชการที่มีโรงเรียนเท่านั้น) เรา่วมกันทำ มินิโยบายบริหารงาน อยู่ ๔ ฝ่าย คล้ายๆกับการทำงานของรัฐ ที่มีพุทธศาสตร์ เช่นพุทธศาสตร์ด้านสังคม มีคณะกรรมการที่เกี่ยวกับสังคมทั้งหมด พุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ พื้นที่วัดตะโหมด มีรายได้จากยางพาราไม่ต่ำกว่าวันละ ๒,๐๐๐ บาท เราเห็นว่า ต้องมีการบริหารจัดการ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พยายามรวบรวมภูมิปัญญาของชาวบ้านในการทำงานเรื่องดังกล่าว เห็นว่าเมื่อชุมชนสามารถจัดการศึกษาได้ทำหลักสูตรตะโหมดศึกษา วางกรอบ ๖ เรื่อง คือ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์

พัฒนาการ วิธีชีวิต ภูมิปัญญา และบุคคลสำคัญ ยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม จัดทำสิ่งแวดล้อมทั้งป่าไม้ สายน้ำ และวิถีชีวิต การพัฒนาท้องถิ่นที่ไม่ทำลายป่าไม้ และทรัพยากรท้องถิ่น ทำวิจัยให้เห็นคุณค่าของ ป่าไม้ สายน้ำ เพื่อให้ชุมชนได้ทำร่วมกัน

๓.๓ วัดปัญญานันทาราม ต.คลองหก อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี ที่เป็นสถานที่เผยแพร่ ศาสนาธรรม จุดมุ่งหมายการสร้างคน คือ สร้างพระ สร้างวัด สร้างคุณภาพ ให้มีชีวิตที่อยู่ในความสุขที่เหมาะสมไม่อยู่ในวัดมากเกินไป กรอบแนวคิด คือ การสร้างความคิดเพื่อควบคุมคนเก่ง การศึกษาโดยทั่วไปสอนให้เด็กรู้หนังสือมากกว่ารู้อาชีพ ดังนั้นเด็กที่รู้หนังสืออาจจะทำอะไรไม่เป็น แต่สิ่งที่มากกว่านั้น คือ การที่ไม่รู้คุณธรรม คนเก่งก็มีสุขก็ไม่เกิดขึ้นจริงเราต้องสร้างความคิดเพื่อควบคุมคนเก่ง เรามีหลักสูตรที่ให้เหมาะกับทุกคนอยู่ที่วัด เด็ก ผู้ใหญ่ พระเถร กรอบของสังคมพุทธบริษัทก็กลับมาบิณฑบาต โดยการศึกษาเป็นของชุมชน มีใช้ของวัดเท่านั้น

๓.๔ วัดอนงคาราม แขวงสมเด็จพระเจ้าพระยา เขตคลองสาน กรุงเทพฯ เป็นวัดที่ริเริ่มจัด การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์สำหรับเยาวชน สามารถขยายผล การดำเนินงานไปทั่วประเทศ เป็น วัดที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนารูปแบบการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัยทำนองสรภัญญะ นอก จากนี้ยังมีการสอนศีลธรรมแก่เด็กและประชาชนทั่วไป รวมทั้งจัดการศึกษาด้านสามัญ เรียนรู้เรื่องสิทธิ และหน้าที่ มารยาทไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี

๓.๕ ฝ่ายการศึกษา อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ เป็นองค์กรของชาวคาทอลิก(ศาสนา คริสต์) มีความเชื่อพื้นฐานว่า ศาสนธรรมต้องกลายมานำสังคม ศาสนิกจะต้องรู้ธรรมและนำมาใช้ในชีวิต ศาสนธรรมจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมอยู่ในทุกมิติของสังคม ใช้หลักธรรมของศาสนาองปัญหาที่เกิดขึ้น และเสนอทางออกโดยใช้ธรรมนำทาง มีการจัดการศึกษาเสริมความรู้สาระการเรียนรู้ต่างๆ ตามความสนใจของผู้เรียน เช่น จัดค่ายสิทธิมนุษยชน ค่ายสิ่งแวดล้อม จัดการศึกษาดูงานเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม จัดอบรมสันติวิธี การแก้ไขปัญหาผ่านปรนการ ทำแท้ง จัดสอนวิชาอาชีพกับประชาชนที่สนใจ มี สาขาอยู่ทั่วประเทศ

ทัศนะของผู้สนับสนุนการศึกษาทางเลือก

กลุ่มผู้สนับสนุนการจัดการศึกษาที่เข้าร่วมประชุม ส่วนมากเป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สภาการศึกษา ผู้แทนเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ฯลฯ ที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการสนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษาทางเลือก ดังนี้

ที่ผ่านมากระทรวงศึกษาธิการ มีการสร้างระบบการรับนักเรียน ทั้งการทำฐานเลขประจำตัว หรือการแบ่งเขตพื้นที่ ทำให้เราติดตามการเข้าถึงการศึกษาได้อย่างแท้จริง แต่ก็ยังมีที่ทำได้ และไม่ได้บ้าง โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กพิเศษ มีนโยบายที่ชัดเจน แต่ไม่มีการปฏิบัติที่ชัดเจน เนื่องจากเด็กพิเศษต้องมีการระดมบุคลากร ทรัพยากร ความรู้เฉพาะในการดำเนินการ วันนี้เรื่องของเด็กพิเศษยังคงมีปัญหาอยู่

ในส่วนเด็กด้อยโอกาส เด็กเร่ร่อน หรือเด็กในสถานพินิจ ยังไม่อาจจัดการศึกษาได้เพียงพอ ส่วนกลุ่มที่มีความรู้ ความสามารถพิเศษ ยังทำได้ไม่เต็มที่

สิ่งที่ท้าทายต่อการทำงานต่อตรงนี้ คือ การจัดระบบการศึกษาที่หลากหลายเพียงพอต่อ ผู้ใช้บริการ หากจะทำให้ครบทั้งระบบยังไม่สามารถดำเนินการได้จริง แต่หากให้จัดทำเฉพาะในพื้นที่ หรือหน่วยการศึกษาที่มีความพร้อมคงดำเนินการได้

คนของภาครัฐต้องยอมรับการศึกษาที่หลากหลาย การสนับสนุนในกลุ่มต่างๆเข้ามาดำเนินการ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีศักยภาพ ภาครัฐต้องสนับสนุนให้การศึกษาทางเลือกเป็นไปอย่างกว้างขวาง เราจะทำอย่างไรให้ครู หรือผู้สอนทำหน้าที่ของเขาได้อย่างเต็มที่ และมีศักยภาพมากพอที่จะพัฒนา เป็นการส่งเสริมเรื่องสิทธิมนุษยชนในการทำงานด้วย

เรื่องการลงโทษ หรือควบคุมเด็ก ต้องใช้ระบบการแนะแนว โดยมีจิตวิทยาขั้นตอนในการทำงาน เรื่องการลงโทษเด็ก

การที่เราคุยเรื่องสิทธิ ต้องนำเสนอเรื่องบทบาทหน้าที่ไปด้วย เพื่อให้เกิดความสมดุลในการใช้ชีวิตร่วมกัน คอยสร้างวัฒนธรรมเชิงบวกในการทำงานร่วมกัน อยากให้เห็นว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมีการทำอย่างต่อเนื่อง

ประเด็นท้าทาย

ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานระหว่างผู้จัดการศึกษาทางเลือก นักวิชาการ ผู้สนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษา ท่านประธานอนุกรรมการการศึกษาและการพัฒนาได้เสนอประเด็นให้ที่สัมมนาคร่ำครวญกัน กล่าวคือ

ประเด็นที่หนึ่ง สิทธิมนุษยชนและการศึกษาเป็นเรื่องอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นสิ่งที่อยู่ในชีวิตเรา สังคมอยู่เพียงเพราะมีการละเมิดสิทธิกันเอง อย่างไรบ้าง

ประเด็นที่สอง การที่จะส่งเสริมสิทธิมนุษยชนจะต้องส่งเสริมตนเองและคนอื่น สร้างการเรียนรู้ให้อยู่กับผู้อื่นได้ การทำงานกับคนระดับรากหญ้า อยากให้บอกประสบการณ์เรื่องสิทธิมนุษยชนในการทำงานของแต่ละหน่วย

ประเด็นที่สาม เรื่องการมีส่วนร่วม เราอยากให้ลองมองว่า มนุษย์ในสังคมไทยใครบ้างที่มีส่วนร่วม การเรียนรู้การศึกษา เรื่องการมีส่วนร่วมเป็นอย่างไร การให้คนสามารถกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง เราอาจจะลองคิดร่วมกันว่า เรามีโอกาสในการตัดสินใจชะตาชีวิตของเราอย่างไร

ประเด็นที่สี่ การศึกษาตลอดชีวิตมีผู้กล่าวว่า การศึกษาเริ่มต้นตั้งแต่เกิดจนตาย หรือบางคนก็บอกว่าเริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิ บางคนไปมากกว่านั้นอีกคือ บอกว่า ก่อนปฏิสนธิ ให้มองว่าสิทธิในการดำรงชีวิตคืออะไร จะจัดการได้อย่างไร เราทำงานการศึกษามาตลอด เราทำงานเรื่องสิทธิมนุษยชน เราทำงานในพื้นที่ภาคใต้เห็นว่า การบอกว่าประชาชนมีส่วนร่วม ก็อยากให้ประชาชนจำนวนหนึ่งมีสมรรถภาพ หรือคุณภาพในการมีส่วนร่วม อยากให้เราทำงานกันเป็นเครือข่าย ไม่อยากตายทางจิตวิญญาณ แม้ว่าร่างกายจะตายไปก็ตาม

ความพยายามสร้างความมั่นใจให้ท่านทั้งเรื่ององค์ความรู้ ที่ไม่สามารถให้กันแบบตรงไปตรงมา แต่ต้องทำผ่านกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ที่ชัดเจนมากพอ เห็นว่าปัจจุบันเราพูดเรื่ององค์ความรู้ คืออะไร องค์ความรู้ อยู่เฉยๆ เป็บดาบสองคม แต่ต้องคิดว่า จะนำมาใช้เพื่อพัฒนาตัวเรา ครอบครัวของเรา หรือเพื่อนบ้านของเราได้อย่างไร อยากให้ลองมองเรื่องดังกล่าว และขอย้ำว่าเรื่องสิทธิมนุษยชนกับการศึกษาเป็นเรื่องเดียวกัน

จากรู้ เข้าใจ ใช้สิทธิทางการศึกษา สู่ตลาดนัดทางการศึกษา ประชาชน

ในวันศุกร์ที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๘ คณะอนุกรรมการการศึกษาและการพัฒนา ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้ร่วมกับผู้จัดการศึกษา องค์กร การศึกษาทางเลือก จัดสัมมนาเรื่อง “ตลาดนัดการศึกษาประชาชน” เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชน ผู้สนใจ องค์กรต่างๆ ประชาสังคม หน่วยงานรัฐได้รู้ เข้าใจและตระหนักเรื่องสิทธิทางการศึกษา ที่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๕๐ พร้อมเลือกใช้บริการได้อย่างเหมาะสม ผู้จัดสามารถจัดการศึกษาโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้รับบริการ การสัมมนามีการให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้เลือกศึกษาหาความรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การศึกษาทางเลือก รูปแบบต่างๆ ตามที่สนใจกิจกรรมของการสัมมนา

สิทธิเป็นเรื่องของชีวิต การศึกษาทางเลือกเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนด้วย กิจกรรมการศึกษา จนสามารถกำหนดชะตาชีวิตตนเองได้ มีแนวคิดการทำงาน ก่อนที่จะไปตลาดนัดทางการศึกษา อยากให้รู้จักผลิตภัณฑ์ที่เข้าร่วมการสัมมนา ทั้งโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก, กลุ่มบ้านเรียน ที่เห็นว่า พ่อแม่เป็นผู้จัดการศึกษาที่ดีที่สุด โรงเรียนสัตยไส ซึ่งเชื่อว่า เด็กดีสร้างสังคมดี ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กตามศักยภาพแต่ละบุคคลโฮงเฮียนภูมิปัญญาลุ่มน้ำวาง ต่างจัดกิจกรรมการศึกษาที่น่าสนใจ หรือการศึกษาโดยสถาบันทางศาสนา ทั้งศาสนาพุทธจากวัดอนงคาราม วัดปัญญานันทาราม คลองหก ปทุมธานี และวัดตะไหมด จ.พัทลุง ส่วนของศาสนาอิสลามอย่างโรงเรียนปอเนาะ และศาสนาคริสต์จากฝ่ายการศึกษา อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ ต่างเข้าร่วมจัดตลาดนัดการศึกษาด้วยกัน

ก่อนไปตลาด : การทำความรู้จัก และ สร้างบรรยากาศของการเรียนรู้

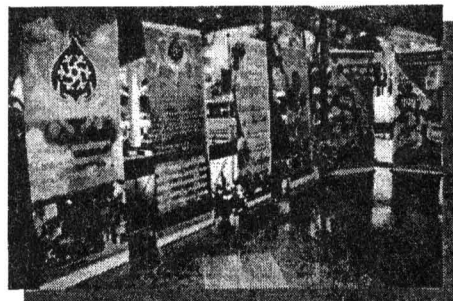
กระบวนการมุ่งสู่ตลาดนัดการศึกษาประชาชน สนใจ ใครรู้ ดูเอง เน้นการเลือกเข้ากลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตามความสนใจ กิจกรรมภายในกลุ่ม มีดังนี้

กระบวนการเลือกความรู้จากตลาด

๑. เมื่อผู้สัมมนาเลือกเข้ากลุ่มการศึกษาทางเลือกที่สนใจ ให้แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ทักษะคิด ความคิดเห็น ร่วมกับผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ ผู้เคยศึกษาด้านการศึกษาทางเลือก วิทยากรด้านสิทธิมนุษยชน และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น การศึกษากลุ่มนั้นจัดอย่างไร เจือใจในการเข้ารับการ ศึกษา ประโยชน์ที่ได้รับ ปังจยผลักดันที่ทำให้กลายเป็นผู้จัดการศึกษาทางเลือก มีปังจยส่งเสริม สนับสนุน และเป็นอุปสรรคในการจัดการศึกษาอะไรบ้าง การเปิดโอกาสให้ประชาชนใช้สิทธิอย่างไร บ้าง หรือเรื่องอื่นๆ ตามที่ต้องการทราบ

๒. ภายในกลุ่มร่วมกันอภิปรายประเด็นที่กำหนด พร้อมทั้งข้อเสนอสำหรับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการแสวงหาแนวทางส่งเสริม สนับสนุนให้การจัดการศึกษาของชาติได้ทั่วถึง และมีคุณภาพตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

๓. เลือกผู้แทนกลุ่มเตรียมนำเสนอผลการอภิปรายในห้องประชุมใหญ่

ประเด็นอภิปราย

๑. จุดอ่อน จุดแข็ง ของการจัดการศึกษา ทางเลือกในกลุ่มที่เข้าร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์มืออย่างไรบ้าง

๒. วิธีการเข้าถึงสิทธิในการจัด และการรับบริการ การศึกษาทางเลือกที่มีประสิทธิภาพจะ ทำได้อย่างไร พร้อมแผนการทำงาน และข้อเสนอแนะที่ต้องการให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ นำเสนอต่อรัฐบาล

ตลาดนัดการศึกษา : สนใจ ใครรู้ ดูเอง จากกลุ่มย่อยเจ็ยจ้อยในกลุ่มใหญ่^{*}

ดำเนินการโดย นายสุชชัย เมธาวีกุล ผู้อำนวยการสำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กลุ่มที่ ๑ ตลาดนัดการศึกษาทางเลือกจัดจากระบบโรงเรียน^{*}

นายธนวัฒน์ ชำรงเจริญกุล เครือข่ายเยาวชนชนกลุ่มเปราะบาง นำเสนอผลการประชุมโดยสรุป ดังนี้

จุดแข็ง	จุดอ่อน	การเข้าถึงบริการ อย่างทั่วถึง	แผนการดำเนินที่เป็นจริง	ข้อเสนอแนะ
- สามารถทำตามความตั้งใจ / ความสนใจของผู้เรียน - การใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้ดีกว่า - ฝึกให้แสดงออกเพิ่มโอกาสแสดงความคิดเห็น ไม่คว่นปิดกั้นทางความคิด - ฝึกให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นการศึกษาในระบบสอนให้รู้ได้มากกว่าทำได้ - สามารถพัฒนาตนเองได้เร็ว - แนวทาง/ขอบเขตการศึกษาเปิดกว้างกว่า	- ปรับตัวไม่ทันกับระบบปกติ - ผู้ดำเนินการจัดการยังไม่นิ่งสับสน - คนทั่วไปยังไม่เข้าใจและมีเจตคติทางลบต่อการศึกษทางเลือก - ไม่สามารถเทียบโอนหน่วยกิต - นโยบายของรัฐยังไม่ส่งเสริม - การสรุป และถอดบทเรียนยังมีน้อย - ขาดการเชื่อมโยงประสาน และเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มดำเนินการ	- อิสระมีหน่วยงานรับผิดชอบ - การสนับสนุนงบประมาณ การวิจัยการพัฒนาเรื่องการศึกษาทางเลือก - การจัดสมดุลระหว่างสิทธิ หน้าที่ กฎหมาย และความรู้ของผู้เรียน - จัดเวทีสาธารณะสำหรับการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนบทเรียน - ผู้ปกครองรับรู้ความต้องการของผู้เรียน	- สำรวจความต้องการของผู้เรียน - จัดการศึกษาให้สอดคล้อง เหมาะสมกับผู้เรียน และบริบทต่างๆ โดยยึด “ผู้เรียน” เป็นหลัก มีการปรึกษาหารือกับเด็ก - รัฐจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายเพื่อเชื่อมประสานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - การจัดตั้งองค์กรสถาบันสังคม และชุมชนในท้องถิ่น - การจัดทำฐานข้อมูล - การประชาสัมพันธ์	- การจัดหา นโยบาย และผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน - การจัดการศึกษาทางเลือกแบบตลอดชีวิต - การจัดตั้งกองทุนงบประมาณสนับสนุน - การส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญา อย่างแท้จริง - การเทียบวุฒิการศึกษา - ให้รัฐบาลสร้างความเข้าใจกับหน่วยงานสังคม เพื่อให้เกิดการรับรู้โดยวงกว้าง หรือการประชาสัมพันธ์

* รวบรวมจากการประชุมกลุ่มย่อยตลาดนัดการศึกษาประชาชน “สนใจ ใครรู้ ดูเอง” ๑ กลุ่ม และเรียบเรียงนำเสนอในรายงานการสัมมนา

^{*} วิทยากรโดยนายประบุญ สุวรรณภักดี รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และ

นายสุวัฒน์ เงินดำ อนุกรรมการการศึกษา ดำเนินการโดยนางสุพัฒนา ลิ้มปะพันธ์ ผู้อำนวยการกลุ่มงานอำนวยการ

จุดแข็ง	จุดอ่อน	การเข้าถึงบริการ อย่างทั่วถึง	แผนการดำเนินงานที่ เป็นจริง	ข้อเสนอแนะ
- สามารถปรับการเรียนการสอนให้ตรงกับความต้องการและความสนใจกลุ่มเป้าหมาย - การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน และผู้สอนโดยตรง - เป็นการดึงศักยภาพของชุมชนมาใช้ จนเกิดวิถีชีวิตที่ยั่งยืน - ทำให้ผู้เรียนเข้าใจและใช้สิทธิโดยไม่ละเมิดผู้อื่น - การประหยัดทรัพยากร เช่น บุคลากร และสินทรัพย์ - ไม่เป็นระบบการแข่งขัน ทำให้ไม่เครียด / ลดการเห็นแก่ตัว - เป็นการเรียนรู้ร่วมกัน โดยไม่ถูกกีดกันด้วยเพศ เชื้อชาติ และศาสนา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่ดั่งมาคุณค่าของผู้ให้การสอนไม่ใช่ เป็นเพียงผู้รับเงินจ้างมากกว่าผู้ที่ต้องการสอนหรือพัฒนาคน				- จัดให้มีเวทีการเรียนรู้เป็นระยะๆ แบบต่อเนื่อง

กลุ่มที่ ๒ ตลาดนัดการศึกษาทางเลือกจัดโดยองค์กรเอกชนและชุมชน ครูภูมิปัญญา^๒
นายไพศาล พิไลคำ และนางสมศรี สายทอง นำเสนอ โดยสรุปดังนี้

จุดแข็ง	จุดอ่อน	การเข้าถึงบริการ อย่างทั่วถึง	แผนการดำเนินที่ เป็นจริง	ข้อเสนอแนะ
- องค์ความรู้ที่เป็นจริง เกิดจากการปฏิบัติจริงสะสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีการปรับให้สอดคล้องกับความจริง - ชุมชนจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการ ปัญหาของชุมชนเน้นเรียนเรื่องของชุมชนเป็น การสร้างความภูมิใจในชุมชนของตน	- กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของชุมชนยังไม่ชัดเจนมีปัญหาในการปฏิบัติ - ขาดแคลนงบประมาณในการจัดการศึกษา ไม่ได้รับการสนับสนุน - ขาดการสนับสนุนด้านวิชาการในการจัดทำหลักสูตรของภูมิปัญญาองค์กรชุมชน - การเชื่อมโยงการประสานเครือข่ายรัฐไม่ยอมรับการทำงานลักษณะดังกล่าวปฏิเสธการทำงานร่วมกับชาวบ้าน - ขาดองค์กร หน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางการจัดเวทีการพบปะระดับต่างๆ ในการพัฒนาและเผยแพร่การจัดการศึกษาทางเลือก	- การรับงบประมาณหรือการดำเนินงานใดๆ ที่รัฐสนับสนุนต้องอยู่บนฐานที่ชุมชนสามารถมีอำนาจในการต่อรอง - ประชาชนทุกคนเข้าถึงบริการได้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ มีผลให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชน	- การจัดทำหลักสูตรชุมชนต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และได้รับการรับรองโดยรัฐ - มีการดำเนินการในการพัฒนาหลักสูตรของชุมชนต่างๆ โดยชุมชนร่วมรัฐ แล้วให้รับรองหลักสูตรอย่างถูกต้อง - ชุมชนคิดเอง พัฒนาดตนเองหน่วยราชการเป็นผู้สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือเมื่อมีการร้องขอ	- รัฐต้องยอมรับหลักสูตรของชุมชนด้วย วิธีเทียบความรู้หรือกำหนดในหลักสูตรชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน - รัฐควรให้สิทธิกับชุมชน ท้องถิ่น ในการรับรองหลักสูตรของตนเองได้ - แก้ไขกฎหมายการจัดการศึกษาทางเลือก - รัฐควรสนับสนุนงบประมาณ

^๒ วิทยากรโดย น.ส.อาภร วงษ์สังข์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และน.ส.จิรพรรณ ปุณเกษม อนุกรรมการการศึกษา ดำเนินการโดย น.ส. จารุวรรณ ธรรมวิทย์ ผู้อำนวยการกลุ่มงานประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

จุดแข็ง	จุดอ่อน	การเข้าถึงบริการ อย่างทั่วถึง	แผนการดำเนินที่ เป็นจริง	ข้อเสนอแนะ
	- หลักสูตรในชุมชนอาจไม่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควร มีกฎหมายรับรองหลักสูตร - การจัดการศึกษาของภูมิปัญญา ขาดใบรับรองวุฒิทางการศึกษา		- มีการเชื่อมโยงและประสานเครือข่ายระหว่างภาครัฐกับชุมชน และชุมชนกับชุมชนด้วยกัน ในการดำเนินการการศึกษาทางเลือก	การดำเนินการศึกษาทางเลือกให้เพียงพอและเหมาะสม

กลุ่มที่ ๓ ตลาดนัดการศึกษาทางเลือกจัดโดยสถาบันศาสนา^๑

นางอ่อนศรี สียะทอง ผู้อำนวยการสถานีวิทย์กระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดแม่ฮ่องสอน นำเสนอโดยสรุปดังนี้

แนวคิด : ทำอย่างไรจึงจะได้ผู้นำทางศาสนา ซึ่งเข้าใจหลักคิด การทำงานเรื่องดังกล่าวอย่างถูกต้อง การศึกษาต้องมีคุณธรรมที่ต้องควบคู่กับความรู้อยู่

การปฏิบัติ : การเชื่อมโยงการศึกษา กับศาสนาทำได้ในบางโอกาส บางชุมชนเท่านั้น การนำศาสนาเข้ามาในชุมชน หรือโรงเรียนทำได้หากมีชุมชนเข้าร่วม การพัฒนาการศึกษาทางเลือกจำเป็นต้องตระหนักถึงเรื่องดังกล่าว

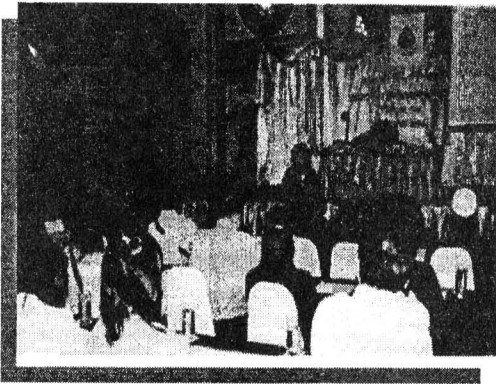
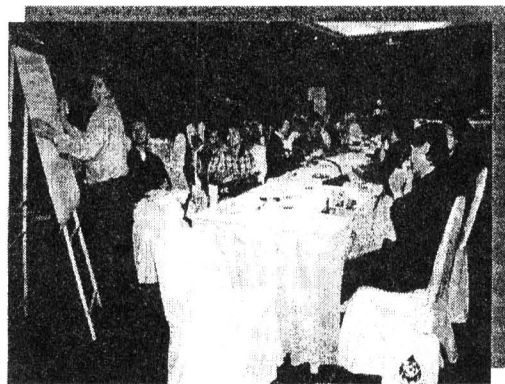
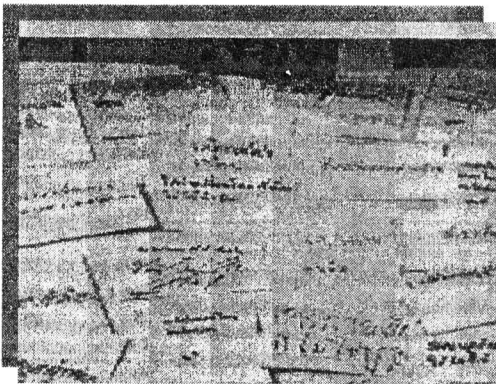
จุดแข็ง	จุดอ่อน	การเข้าถึงบริการ อย่างทั่วถึง	แผนการดำเนินที่เป็นจริง	ข้อเสนอแนะ
- การสร้างคุณธรรมควบคู่กับคนเก่ง - เป็นองค์กรการศึกษาตามธรรมชาติ มีผู้ทำหน้าที่ด้วยใจ - มีระเบียบวิธีปฏิบัติที่งดงาม อยู่กับวัฒนธรรมและความละเอียดละไม “สื่อกันด้วยจิต เข้าถึงด้วยศาสนา” - ความสวยงามของภาษา การสื่อสาร - ใช้ความรู้เผชิญหน้ากับปัญหาได้จริง - มีการปฏิบัติจริงตาเจื้อน-ใจ หรือข้อจำกัดที่มีอยู่ทำให้เกิดประสบการณ์ - เป็นการศึกษาที่เข้าถึงได้จริง สามารถจัดปรับได้ - ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องมีการปฏิบัติงานได้จริง	- คนยิ่งเก่ง ยิ่งเอาเปรียบสังคม - จำนวนพระสงฆ์ไม่พอกับจำนวนสถานศึกษา - ไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากรัฐ - กรณีของภูมิปัญญาท้องถิ่นขาดการสนับสนุนจากรัฐอย่างจริงจัง	- การใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์ของรัฐเป็นสื่อกลาง ขยายวงกว้าง	- สถาบันทางศาสนา มีแผนการจัดบริการการศึกษาที่ชัดเจน ทั้งการบริการเด็กนักเรียน ประชาชนทั่วไป - ผู้เผยแพร่ความรู้ควรมีแผนการอบรมเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ สนับสนุนโดยหน่วยงานของรัฐ - ภาคประชาชนดำเนินการพัฒนาการเรียนรู้ชุมชนหรือการศึกษาทางเลือกเพื่อผนวกเข้ากับระบบการศึกษาหลัก	- รัฐควรให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณ และการปฏิบัติงานที่เป็นจริง (เอาใจใส่มากยิ่งขึ้น) โดยสอดคล้องเหมาะสมกับความเป็นจริง - มองแนวทางการทำงานเชิงรุก “การศึกษา คือ การสร้างประชากรที่มีคุณภาพ”

^๑ วิทยาการโดยนางฉันทนา บรรพศิริโชติ อนุกรรมการการศึกษา ดำเนินการโดย นายบรรดชัย คงเสน่ห์

ความเห็นเพิ่มเติม

- ขอให้เป็นภาระใจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการติดตามการทำงานเรื่องนิติบัญญัติ พระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิต
- สิทธิทางการศึกษาของบุคคลที่ไม่มีสถานะ ทำอย่างไรจึงจะเป็นจริง
- การพัฒนาการศึกษา คือ การสร้างทุนทางสังคม

สรุป : เก็บจากตลาดช่วยกันปรุงอาหารจานใหญ่

หลังจากไปเก็บเกี่ยวสาระความรู้จากตลาดการศึกษา ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันมากขึ้น กลุ่มผู้สนใจได้รู้และเข้าใจการศึกษาทางเลือกและสิทธิทางการศึกษา เกิดกระบวนการที่จะขับเคลื่อนการศึกษาทางเลือกให้ประชาชนได้มีโอกาสใช้สิทธิในการเลือกรับบริการทางการศึกษาจากแหล่งบริการทั่วประเทศ ตามความต้องการและทั่วถึง ตามที่ พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ กำหนดว่า “นอกเหนือจากรัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้อนุเคราะห์ ครอบครัวยุติธรรม องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง” ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้เสนอแนวทางการดำเนินงานขับเคลื่อนการศึกษาทางเลือกให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ให้สอดคล้องกับหลักสิทธิทางสังคม ให้ประชาชนได้ตระหนักและใช้สิทธิทางการศึกษา รวมทั้งสามารถกำหนดชะตาชีวิตของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในมุมมองของผู้เข้าร่วมสัมมนาเสนอต่อ ผู้จัดการศึกษาทางเลือก หน่วยงานของรัฐบาลและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนในการจับมือกันขับเคลื่อนกระบวนการจัดการศึกษาในลักษณะเครือข่ายร่วมจัดดังนี้

ก. ผู้จัดการศึกษาทางเลือก ควรดำเนินการดังนี้ คือ

๑. ประชาสัมพันธ์ให้เห็นความหลากหลายในการทำงาน ต้องยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลง ปรับตัวไปกับสิ่งต่างๆ ได้ ต้องมีอิสรภาพในการจัดกระบวนการเรียนรู้เครือข่ายการศึกษาทางเลือกควรช่วยกันผลักดัน

๒. การร่วมกันสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งและสนับสนุนให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง เป็นจริงและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ควรทำทันที

๓. ลักษณะเด่นของการศึกษาทางเลือก ที่ควรได้รับการสนับสนุน คือ

๓.๑ การศึกษาทางเลือกสนองตอบความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนได้จริง และหลากหลาย

๓.๒ การศึกษาทางเลือกช่วยแก้ไขปัญหาของชาวชุมชนได้จริง การได้เรียนรู้ไปสู่การได้สิทธิอื่นๆ เช่น การจัดการป่า แก้ไขปัญหาเรื่องสิทธิของตนเองในการจัดที่ดินทำกิน และแก้ปัญหาอื่นๆ ของตัวเอง สิทธิทางการศึกษาจึงนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเรื่องอื่นๆ ในสังคม

๓.๓ การจัดการศึกษาทางเลือก สำหรับผู้ได้รับการศึกษาเริ่มจากการเอื้ออาทร แบ่งปัน

มิได้เป็นหน้าที่ หรือความจำใจที่ต้องทำ แต่เริ่มจากอยากทำ อยากพัฒนา อยากมีแนวทางการจัดการของตัวเอง

๓.๔ กฎหมายบอกว่ารัฐต้องสนับสนุนส่งเสริมเรื่องทรัพยากร หรือการอำนวยความสะดวก ทำให้ผู้จัดมีอิสระภาพในการจัดมากขึ้น มีทางเลือกเกิดขึ้น คนมีอิสระในการจัดการ การสร้างแนวทางได้หลายๆ แนว เรียนเรื่องคุณธรรม เรื่องชุมชน บางส่วนเน้นเรื่องกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ทั้งกลุ่มเด็กพิเศษ ตรงนี้ทำให้เห็นว่า เราต้องใช้หน่วยงานองค์กรที่หลากหลายมากกว่าหน่วยงานหลักๆ ที่มีอยู่ในสังคมเท่านั้น

๓.๕ การรื้อฟื้นวิญญานหรือความสำนึกเดิมของชุมชน ผ่านการส่งต่อความคิดผ่านกลุ่มต่างๆ ทรัพยากรที่นำมามีจิตใจสาธารณะ ความต้องการอุทิศความรู้มากกว่าที่จะได้รับเงิน ระบบการศึกษาทางเลือกสร้างให้เกิด “อาสาสมัคร อุทิศตน” เพื่อสังคมส่วนใหญ่

๔. การทำงานควรมีอิสระ ไม่ถูกรบอบงำ น่าจะมีการจัดตั้งสมาคม โดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางเลือก

๕. จัดทำฐานข้อมูลการศึกษาทางเลือก เป็นเรื่องจำเป็น

ข. บทบาทของรัฐบาล ในมุมมองของผู้จัดการศึกษาทางเลือก ดังนี้

๑. ภาครัฐมีกรอบคิดการทำงานที่แข็งตัวมากกว่าเอกชน ไม่กล้าตัดสินใจ โดยส่วนใหญ่จะใช้ “ขอคำสั่งจากเบื้องบน” การปรับเปลี่ยนทางโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา อาจจะต้องทำงานหนักมากยิ่งขึ้น หรือกล่าวอย่างง่าย ๆ คือ ยังขาดบุคคลที่มีหน้าที่จัดวางองค์ประกอบที่มีอยู่แล้วให้เป็นจริง ความร่วมมือจากการเปลี่ยนแปลงวิถีปะทะ กระแทก เป็นการพยายามแสวงหาความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน เป็นทางออกของการแก้ไขปัญหามากกว่า

๒. อยากเห็นการขยายทางโครงสร้าง เพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่เป็นจริง ที่ผ่านมามีเห็นว่า การทำงานของกระทรวงศึกษาธิการ ต้องส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีบทบาทการทำงานที่ชัดเจน มีการส่งเสริมสนับสนุนจากรัฐ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการทำงานร่วมกันมากขึ้น วันนี้อาจให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นหัวหอกในการนำกระบวนการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น

๓. ขอให้ปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ในการทำงานของหน่วยงานรัฐ โดยเฉพาะคณะผู้ทำงานระดับผู้บริหารให้ใจกว้าง รับฟังผู้ปฏิบัติบ้าง สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้

๔. การจัดการศึกษาของหน่วยงานที่รับผิดชอบ มีข้อจำกัด คือ

๔.๑ การกำกับควบคุม ทำมากเกินไปในการใช้กฎหมายหรือออกกฎหมาย ตลอดจนการตีความกฎหมาย

๔.๒ การปฏิบัติไม่เป็นรูปธรรม ทั้งๆ ที่มีนโยบายการปฏิบัติที่ชัดเจนแล้ว

๕. รัฐควรจัดตั้งกองทุนสนับสนุนด้านงบประมาณแก่การศึกษาทางเลือก

๖. รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนด้านปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดให้มีการเปิดเวทีเป็น ระยะเวลาอย่างต่อเนื่อง

๗. รัฐต้องยอมรับการเทียบโอนความรู้และยอมรับหลักสูตรของการศึกษาทางเลือก โดยมีการ ออกหลักฐานให้

๘. รัฐต้องสนับสนุนด้านวิชาการกับผู้จัดการศึกษาทางเลือก อย่างจริงจังและจริงใจ

ก. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ในมุมมองของผู้เข้าร่วมสัมมนาควรมีบทบาท

๑. ควรสร้างความเข้าใจและส่งเสริมเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการศึกษาการเข้ารับการศึกษาคให้ ชัดเจน

๒. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ควรหาแนวทางในการทำงานในบทบาทผู้เฝ้าอำนวยการ จัดกระบวนการที่นำไปสู่การปฏิบัติการเปลี่ยนแปลง การเคลื่อนตัวที่เป็นจริง และปฏิบัติตามความ ต้องการของบุคคลอย่างแท้จริง

๓. ทำอย่างไรให้ชาวบ้านสามารถดำเนินการจัดการเรื่องของตัวเอง รวมตัวกันเป็นเครือข่าย ผลักดันให้เกิดการปฏิบัติที่เป็นจริง

๔. ขอให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ดำเนินการในส่วนร่วมของนโยบายกฎหมาย หรือการทำงานที่จะเกิดต่อไป ขอให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นผู้สนับสนุนการ เคลื่อนไหว โดยเครือข่ายเป็นผู้รวมกลุ่มกัน ต้องคิดเทคนิค หนุนเสริมการทำงานร่วมกัน

๕. การสร้างความเข้าใจ เรื่องสิทธิมนุษยชนกับสังคม ควรใช้สื่อรูปธรรมด้านบวกในการ ดำเนินการ ทำให้เห็นประเด็นสิทธิมนุษยชนกับการศึกษาและวิถีปฏิบัติที่เป็นจริง

๖. การเคลื่อนพลังของประชาชน ควรเชื่อมวาระแห่งชาติเข้ากับเหตุการณ์ที่สำคัญของชาติใน วาระต่างๆ

ข้อดีก่อนจาก

คุณหญิงอัมพร มีสุข กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและประธานคณะกรรมการการศึกษาและการพัฒนา

การร่วมกันคิด หรือการเข้าทำงานลักษณะ “ตลาด” และส่งสารผ่านกระบวนการบ่นอย่างมีระบบ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะนำมาประมวล พิจารณา และวิเคราะห์เป็นข้อเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนการทำงานร่วมกัน เราจะเริ่มต่อไป จากข้อมูลที่เรามีอยู่

การศึกษาทางเลือกเป็นการศึกษาตลอดชีวิต เกิดตั้งแต่ก่อนการปฏิสนธิจนตาย การเป็นครูตลอดชีวิต หรือการเข้าร่วมยกร่างทั้งพระราชบัญญัติการศึกษา และรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน เราทำงานผ่านทั้งการมีส่วนร่วม การณรงค์ทางความคิด จนกระทั่งเกิดมาตรา ๔๓ ในรัฐธรรมนูญ และมาตรา ๑๒ ในพระราชบัญญัติการศึกษา ที่บอกถึง “การจัดการศึกษาทางเลือกโดยหน่วยงานนอกเหนือจากรัฐได้” แต่ต้องไม่ขัดกับกฎกระทรวงฯ ที่มีอยู่

การติดตามสถานการณ์ปัจจุบันทราบว่า องค์กรชุมชน หรือ โรงเรียนที่อิงสถานศึกษาของรัฐบาล สามารถดำเนินการได้จริง เราอาจจะต้องพิจารณากันว่า ยังจำเป็นต้องร่างกฎหมายหรือไม่ ในขณะที่เรานี้ กฎกระทรวงตามมาตรา ๑๒ ของพรบ.การศึกษาแห่งชาติ ก็กำลังพิจารณาเสนอขออนุมัติให้หลายฉบับ

ส่วนเรื่องเงินอุดหนุน ทางราชการก็กำลังยกร่าง โดยจะต้องทำควบคู่ไปกับการยกเว้นภาษี ซึ่งต้องทำร่วมกับกระทรวงการคลัง การทำหลายๆ กระทรวงจะซ้ำ

ภาคผนวก

โครงการการศึกษาทางเลือกกับสิทธิด้านสังคม

1. หลักการและเหตุผล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ฉบับปัจจุบันได้กำหนดเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของพลเมืองไทยไว้ในมาตรา ๕๓ ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย” นอกจากนี้ในวรรคสองยังกล่าวว่า “การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” และยังให้ความสำคัญของสิทธิผู้จัดการศึกษาไว้อย่างชัดเจนในวรรคสามว่า “การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพและเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” และเพื่อให้สอดคล้องและสนองตอบต่อบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่แก้ไขฉบับเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของประเทศ ซึ่งสาระสำคัญประการหนึ่งของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา ๑๒ อย่างชัดเจนว่า “นอกเหนือจากรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัวย องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง” ดังนั้น ตามเจตนารมณ์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้เปิดโอกาสให้สังคมไทยได้มีทางเลือกจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่ม การดำเนินงานในการให้สิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นนวัตกรรมหนึ่งที่เกิดขึ้น และมีการเคลื่อนไหวพัฒนาโดยต่อเนื่อง

จากการติดตามผลการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาของรัฐพบว่า รัฐบาลให้การส่งเสริมและสนับสนุนเฉพาะการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนเท่านั้น ทั้งที่ความเป็นจริงในสังคมยังมีกลุ่มบุคคลอีกหลายกลุ่มที่พยายามคิดค้นรูปแบบของการจัดการศึกษาที่มีความหลากหลายและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน และยังเป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้ที่เข้าไม่ถึงระบบการจัดการศึกษาที่รัฐจัดไว้ได้มีโอกาสเข้าถึงศึกษาได้ง่ายขึ้น ทั้งยังช่วยเติมเต็มทักษะความรู้และประสบการณ์ของสังคมและวัฒนธรรมที่การศึกษาในระบบยังให้ได้ไม่เต็มที่ เป็นการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้เฝ้าดูและเห็นความสำคัญของการใช้สิทธิทางการศึกษาทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ จึงได้จัดให้มีการสัมมนาเพื่อทบทวนบทบาทของภาคสังคมภาครัฐ ที่จะส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของชาติ ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคม

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการการศึกษาทางเลือกในมิตินิยมชุมชน

๒.๒ เพื่อหาแนวทางให้ชุมชน/สังคม ได้จัดการศึกษาเพื่อชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพตาม
สิทธิที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒ ได้กำหนดไว้

๒.๓ เพื่อสร้างเครือข่ายในการจัดการศึกษาทางเลือก

๓. การดำเนินงาน

การดำเนินงานของโครงการจะแบ่งออกเป็น ๒ กิจกรรม คือ

- กิจกรรมที่หนึ่ง คือ กิจกรรมการสัมมนา เรื่อง “รู้ เข้าใจ ใช้สิทธิทางการศึกษา”
เพื่อให้เครือข่ายการศึกษาทางเลือกแสวงหาแนวทางการพัฒนาการศึกษาทางเลือกในมิตินิยมชุมชนร่วมกัน

- กิจกรรมที่สอง คือ กิจกรรมตลาดนัดการศึกษา ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดสัมมนา
ผสมการจัดนิทรรศการ เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิในการให้และรับบริการการศึกษา ผ่านการจัด
การศึกษาทางเลือกในรูปแบบต่างๆ

๔. วัน/เวลา/สถานที่

- กิจกรรมที่ ๑ วันพุธที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๘ ณ โรงแรม เดอะ ทวินทาวเวอร์
ถนนรองเมือง ห้องกษัตริย์ศึก ๓ กรุงเทพฯ

- กิจกรรมที่ ๒ วันพุธที่ ๒๗ กรกฎาคม ณ โรงแรม แอมบาสซาเดอร์ กรุงเทพฯ

๕. กลุ่มเป้าหมาย

- ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ ๑ มีจำนวน ๖๐ คน
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ ๒ มีจำนวน ๒๐๐ คน

๖. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้ถอดประสบการณ์การจัดการศึกษาในมิตินิยมชุมชนในสังคมไทย
๒. ได้สานสัมพันธ์เครือข่ายการศึกษาทางเลือก
๓. ประชาชนรู้ เข้าใจ และรักษาสีสิทธิทางการจัดการศึกษาทางเลือก รวมไปถึงการเลือก
ใช้สิทธิในการเลือกรับการศึกษา

๗. ผู้รับผิดชอบโครงการ

คณะอนุกรรมการการศึกษาและการพัฒนา ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กำหนดการสัมมนา

เรื่อง “รู้ เข้าใจ ใช้สิทธิทางการศึกษา”

วันที่ 6 กรกฎาคม 2548 เวลา 08.00 – 17.00 น.

ณ ห้องประชุม กษัตริย์ศึก 3 ชั้น 4 โรงแรม เดอะ ทวินทาวเวอร์ ถนนรองเมือง กรุงเทพฯ

*****

วันพุธที่ 6 กรกฎาคม 2548

08.00 – 08.30 น.	ลงทะเบียน
08.30 – 08.45 น.	กล่าวทักทาย
8.45 – 9.15 น.	ปูจจา วิชันนา เรื่องการสัมมนา โดย คุณหญิงอัมพร มีสุข
9.15 – 10.30 น.	ใครเป็นใครในการศึกษาทางเลือก โดย นายไพโรจน์ พลเพชร
10.30 – 10.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
10.45 – 12.00 น.	การศึกษาทางเลือกในมิติสิทธิมนุษยชน (แบ่งกลุ่ม) <u>กลุ่มที่ 1</u> : จัดองค์กรระบบโรงเรียน กลุ่มโรงงาน กลุ่มสถานพินิจ โดย นายไพโรจน์ พลเพชร <u>กลุ่มที่ 2</u> : จัดโดยองค์กรเอกชน ชุมชน ครัวภูมิปัญญาและ สถาบันศาสนา โดย นายสงบ นามวิชัย <u>กลุ่มที่ 3</u> : ผู้สนับสนุนการจัดการศึกษา โดย นางสาวรตญา กอบศิริกาญจน์
12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 14.00 น.	อภิปรายกระบวนการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนกับการศึกษาทางเลือกสู่ ประชาชน โดย นายไพโรจน์ พลเพชร
14.00 – 14.20 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
14.20 – 17.00 น.	อภิปรายกระบวนการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนกับการศึกษาทางเลือกสู่ ประชาชน(ต่อ) โดย นายไพโรจน์ พลเพชร
17.00 น.	ปิดการสัมมนา

รายชื่อผู้ร่วมสัมมนา

โครงการสัมมนา เรื่อง "รู้ เข้าใจ ใช้สิทธิทางการศึกษา"

วันที่ 6 กรกฎาคม 2548 เวลา 08.00 -17.00 น.

ณ ห้องประชุม กษัตริย์ศึก 3 โรงแรม เดอะทวิน ทาวเวอร์ ถนนรองเมือง กรุงเทพฯ

หน่วยงาน / องค์การพัฒนาเอกชน

1	นายโสวัจ นามเสนาะ	ผู้ช่วยศูนย์การเรียนรู้วิทยุชุมชนเกษตรไชโย
2	นางสาวเย็นฤดี วงศ์พัฒ	ผู้ประสานงานมูลนิธิการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม
3	นายชัชวาลย์ ทองดีเลิศ	ผู้อำนวยการวิทยาลัยการจัดการทางสังคม
4	นายชาญ รูปสม	เจ้าหน้าที่ประสานงานสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา
5	นางสาวขวัญสุดา ชันธงวิทย์	เจ้าหน้าที่ประสานงานสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา
6	นางสาวมาลัย มโนศรี	เจ้าหน้าที่ประสานงานสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา

ผู้จัดการศึกษาอิสระโรงเรียน

7	นางสาวทัศนีย์ ทองสม	ผู้อำนวยการโรงเรียนสัตยาไส
8	นางสาววรรณิกา แต่งอ้อ	ครูผู้สอนโรงเรียนสัตยาไส
9	นางวิไลลักษณ์ จุฬานนท์	ครูผู้สอนสถาบันบ้านเรียนไทย
10	นางกนกพร สบายใจ	ครูผู้สอนสถาบันบ้านเรียนไทย
11	นายชาติรี เนาวธีรนนท์	กรรมการสถาบันบ้านเรียนไทย
12	นางรชนี ธงไชย	ครูใหญ่โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก
13	พระครูสุนทรกิจจานุโยค	เจ้าคณะอำเภอตะโหมด
14	พระมหาเด็ด เดชมณี	เลขานุการจิตตอบรมวัดปัญญาบันฑิตาราม
15	นายมุหัมมัด อาดำ	อาจารย์ใหญ่โรงเรียนนุรุลอิสลามภูมิวิทยา
16	นายเชิง มะลี	อาจารย์ใหญ่โรงเรียนดรณมุสลิมวิทยา
17	นายพนนต์ จันทวิฑูลย์	ตัวแทนเครือข่ายการจัดการศึกษาแบบโฮมสคูล
18	นายอาทิตย์ แดงพวงไพลย์	ผู้จัดการศึกษาแบบโฮมสคูล

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

19	นายอนุจินต์ ลาภะนาภรณ์	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
20	นางสาวกฤษณีย์ อุทุมพร	สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ
21	ดร. รุ่งเรือง สุชาภิรมย์	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
22	นางโสภณา ตาแก้ว	สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
23	นางสาวกัลยาณี เจริญสำราญ	สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์
24	นายปราโมทย์ ไวยิก	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพฯ เขต 2
25	นายขวัญเรือน แสงบบาล	รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1
26	นายศิริวุฒิ สามนपाल	ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1

27	นางสาลิน ปรงสิงห์	สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
	วิทยากร	
28	นายไพโรจน์ พลเพชร	
29	นายสุชัย เมธาวีกุล	ผู้อำนวยการสำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	
30	คุณหญิงอัมพร มีสุข	
31	นางสาวอากร วงษ์สังข์	
	ผู้ช่วยปฏิบัติงาน	
32	นางสาววิริยา เทพสาร	
33	นางสาวฐิติมา คงรุ่งเรือง	
	เจ้าหน้าที่สำนักงาน	
34	นางสาววารุณี เจนาคม	ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและนิติธรรม
35	นางจินตนา ณ ระนอง	ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและประสานงานเครือข่าย
36	นายขรรค์ชัย คงเสน่ห์	ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัย
37	นางสาวรตญา กอบศิริกาญจน์	เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน 8 ว
38	นางอมรรัตน์ จุฑาณัติ	วิทยากร 6
39	นายชนินทร์ เกตุปราษฎ์	เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน 6
40	นายสงบ นามวิชัย	เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน 6
41	นายประพาส สาริกานนท์	เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน 6
42	นางสมพิศ ไชยหมอน	นักวิชาการเงินและบัญชี 6
43	นางสาวน้ำผึ้ง คณาฤทธิ์	วิทยากร 6
44	นายอภิสิทธิ์ พันธิวิไล	เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน 3
45	นางสาวจิราพร อาจเจริญ	เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน 3
46	นางสาวกษามาศ ฐาปนโสภณ	เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน 3
47	นายเอกชัย ปิ่นแก้ว	เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน 3
48	นางนภัทร รัชตะวรรณ	เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน 8 ว
49	นางสาววิริยา แก้ววิเชียร	เจ้าหน้าที่ประสานส่งเสริมสิทธิมนุษยชน
50	นางสาวสุภรณ์ ปรีชาอนันต์	เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน 8 ว
51	นายวรภักดิ์ วงษ์สังข์	
52	นายสุรสีห์ ทองพรหม	

กำหนดการสัมมนา ครั้งที่ 2

เรื่อง “ตลาดนัดการศึกษาประชาชน”

วันที่ 27 กรกฎาคม 2548 เวลา 08.00 – 17.15 น.

ณ ห้องคอนเวนชัน เอ ชั้น 1 โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ สุขุมวิท ซอย 11 กรุงเทพฯ

*****

วันพุธที่ 27 กรกฎาคม 2548

08.00 – 08.30 น.

ลงทะเบียน

08.30 – 09.00 น.

ปฐมนิเทศ

นางสาวจรรวณ ธรรมวิทย์

09.00 - 09.20 น.

บรรยายพิเศษ เรื่อง “สิทธิมนุษยชนกับการศึกษาทางเลือก” และเปิดการประชุม

ศ. เสน่ห์ จามริก ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

09.20 – 09.45 น.

“เล่าสู่กันฟัง”

คุณหญิงอัมพร มีสุข กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

09.45 – 10.00 น.

ชี้แจงก่อนไปตลาดนัด

นางสาวสุภรณ์ ปรีชาอนันต์

10.00 – 10.15 น.

พัก

10.15 – 12.00 น.

ตลาดนัดการศึกษาประชาชน “สนใจ ใครรู้ คู่เอง”

กลุ่มที่ 1 : ตลาดนัดการศึกษาทางเลือกจัดจากระบบโรงเรียน (ห้องการ์เด็น 1)

วิทยากร : นายประนุญ สุวรรณภักดี

: นายสุวัฒน์ เงินน้ำ

ผู้ดำเนินการ : นางสาวพัชตรา ลิ้มปะพันธ์

กลุ่มที่ 2 : ตลาดนัดการศึกษาทางเลือกจัดโดยองค์กรเอกชนและชุมชน

ครูภูมิปัญญา (ห้องการ์เด็น 2)

วิทยากร : นางสาวอาภร วงษ์สังข์

: นางสาวจิรพรรณ ปุณเกษม

ผู้ดำเนินการ : นางสาวจรรวณ ธรรมวิทย์

กลุ่มที่ 3 : ตลาดนัดการศึกษาทางเลือกจัดโดยสถาบันศาสนา (ห้องซัวเถา)

วิทยากร : นายจรัส ดิษฐาภิรักษ์

: นางฉันทนา บรรพศิริโชติ

ผู้ดำเนินการ : นายบรรคัช ขงแสน์

12.00 – 13.00 น.

พัก

13.00 – 14.45 น.

ตลาดนัดการศึกษาประชาชน “สนใจ ใครรู้ คู่เอง” (ต่อ)

14.45 – 15.00 น.

พัก

15.00 – 16.00 น.

เสนอผลการอภิปรายกลุ่มย่อย (ห้องคอนเวนชัน เอ)

นายสุขชัย เมธาวิกุล

16.00 – 17.00 น.

พิจารณาข้อเสนอแนะและสรุปผลการอภิปราย

นายสุขชัย เมธาวิกุล

17.00 – 17.15 น.

ปิดการสัมมนา

คุณหญิงอัมพร มีสุข กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

หมายเหตุ ตารางนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา

โครงการสัมมนาเรื่อง “ตลาดนัดการศึกษาประชาชน”

วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๔๘ เวลา ๐๘.๐๐ – ๑๗.๐๐ น.

ณ ห้องคอนเวนชัน เอ ชั้น ๑ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ สุขุมวิท ๑๑ กรุงเทพฯ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

๑ ศ.เสน่ห์ จามริก	ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๒ คุณหญิงอัมพร มีสุข	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๓ นางสาวอากร วงษ์สังข์	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการการศึกษาและการพัฒนา

๔ นางสาวจิรพรรณ ปุณเกษม	อนุกรรมการการศึกษาและการพัฒนา
๕ นางฉันทนา บรรพศิริโชติ	อนุกรรมการการศึกษาและการพัฒนา
๖ นายสุวัฒน์ เงินน้ำ	อนุกรรมการการศึกษาและการพัฒนา

ผู้ช่วยปฏิบัติงานฯ

๗ นางสาวสมร คงรุ่งเรือง	ผู้ช่วยปฏิบัติงานฯ
๘ นางสาวฐิติมา คงรุ่งเรือง	ผู้ช่วยปฏิบัติงานฯ

เจ้าหน้าที่สำนักงาน

๙ นายประณู สุวรรณภักดี	รองเลขาธิการ
๑๐ นายสุชัย เมธาวิกุล	ผู้อำนวยการสำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
๑๑ นายขรรค์ชัย คงเสน่ห์	ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัยสิทธิมนุษยชน
๑๒ นางสาวสุภรณ์ ปรีชาอนันต์	เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน ๘ ว
๑๓ นางสาวรตญา กอบศิริกาญจน์	เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน ๘ ว
๑๔ นางนภัทร รัชตะวรรณ	เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน ๘ ว
๑๕ นางสุพัตรา ลิ้มปะพันธุ์	เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน
๑๖ นายประพาส สาริกานนท์	เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน ๖
๑๗ นางสาวน้ำผึ้ง คณาฤทธิ์	วิทยากร ๖
๑๘ นายนรอรจน์ สุนทรพุกก์	เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน ๖
๑๙ นายอภิสิทธิ์ พันธุ์วิไล	เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน ๓
๒๐ นางสาวจิราพร อาจเจริญ	เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน ๓
๒๑ นายทวีชัย แสงวิรุณ	เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน ๓
๒๒ นายเอกชัย ปิ่นแก้ว	เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน ๓

- ๒๓ นางสาวเพียรฤดี พรสกุล
๒๔ นางสาวปิยะมาศ ทัมมงคล
๒๕ นางสาววิริยา แก้ววิเชียร
๒๖ นางสาวสุรัสวดี จิวเชื้อพันธุ์
๒๗ นายวรภักดิ์ วงษ์สังข์

นางสาวกมลทิพย์

- ๒๘ นางสาวกัลยาณี เจริญสำราญ
๒๙ นายชำนาญ บริเพชร
๓๐ นางสาวนันทิยา หวังชัย
๓๑ นางสาวสุนัดดา พันธุ์อิน
๓๒ นางสาวศศิประทุม ภูมิรินทร์
๓๓ นายพงศ์สิน แสงโทโพธิ์
๓๔ นางบุญธรรม ทองผุย
๓๕ นางสาวจุลจิรา ภูสีเขียว
๓๖ นางสาวนุศราภรณ์ สนั่นสุข
๓๗ นางสาวชนานันท์ ศรีโกตะเพชร
๓๘ นายญาณทัต อ่องคำ
๓๙ นายสมคิด คาวิล
๔๐ นางอ่อนศรี ศรีอัมพร
๔๑ พระมหา ดร.บุญช่วย สิรินโร
๔๒ นายศิริวุฒิ สามนปาล
๔๓ นายพิชัย จุลเดช
๔๔ นายอารี สุทธิพันธ์
๔๕ นายพิบูลย์ มังกร
๔๖ นายวสันต์ ยอดอ้อม

นายสมศักดิ์

- ๔๗ นางสาวนริศรา อ่อนเรียน
๔๘ นายวิชัย วินุญ์กิจ
๔๙ นายจักรฤกษ์ณ์ แวกล้ายหงษ์
๕๐ นางญาณี แวกล้ายหงษ์

ผู้ช่วยวิจัยโครงการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ผู้ช่วยวิจัยโครงการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ
พนักงานขับรถ

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๘ ว

ครูศูนย์การเรียนรู้ ฯ
ครูศูนย์การเรียนรู้ ฯ
ครูศูนย์การเรียนรู้ ฯ
ครูศูนย์การเรียนรู้ ฯ
ครูศูนย์การเรียนรู้ ฯ
ครูศูนย์การเรียนรู้ ฯ
ครูศูนย์การเรียนรู้ ฯ
ครูศูนย์การเรียนรู้ ฯ
ครูศูนย์การเรียนรู้ ฯ
ครูศูนย์การเรียนรู้ ฯ
ครูศูนย์การเรียนรู้ ฯ
ครูศูนย์การเรียนรู้ ฯ

จนท.บริหารงานประชาสัมพันธ์ ๘

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

ผช. ผอ.สนง. เขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต ๑

ครู โรงเรียนบ้านทุ่งหลวง จ.เชียงใหม่

ข้าราชการบำนาญ

อาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

อาจารย์คณะศิลปกรรม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้สื่อข่าว

ผู้สื่อข่าว

ผู้สื่อข่าว

ผู้สื่อข่าว

๕๑ นายสมพร ทองแก้ว

ผู้จัดการศึกษา

ผู้สื่อข่าว

๕๒ นางรัชนี ธงไชย

ครูใหญ่โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

๕๓ นางสาวพิมพ์ประภา แสนเชื่อนสี

นักเรียน โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

๕๔ นายสุนทร สุริโย

จนท.ฝ่ายคอมพิวเตอร์ โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

๕๕ นางสาวลักขณา พอทรัพย์

ครู โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

๕๖ นางสาวสาวิกา ถูกจิตต์

ครู โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

๕๗ นางสาวสมสมร ไกรลาสวรร

ครู โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

๕๘ นางสาวพรรณิศา รัตนวงศ์

ครู โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

๕๙ นางสาวสุดารัตน์ ชนะกุลวัฒน์

ผู้ช่วยครูอนุบาล

๖๐ นางสาวเสาวนีย์ ภิญโญ

ครู โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

๖๑ นางสาวพัชรินทร์ รัตนวงศ์

ครู โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

๖๒ นายบรรเจิด ขจรบรรเจิด

ครู โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

๖๓ นางสาวสุนันท์ ผิวนวน

ครู โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

๖๔ นางสาวทัศนีย์ ทองสม

ผู้อำนวยการโรงเรียนสัตยาไส

๖๕ นางสาวกรรณิกา แดงฮ้อ

ครู โรงเรียนสัตยาไส

๖๖ นายเฉลิมศักดิ์ เงินเอี่ยม

นักเรียน โรงเรียนสัตยาไส

๖๗ นายกนกสิทธิ์ บัดลังก์น้อย

นักเรียน โรงเรียนสัตยาไส

๖๘ นางสาววิภาวี ผลสว่าง

นักเรียน โรงเรียนสัตยาไส

๖๙ นางสาวสุนิสา ต้นเมืองใจ

นักเรียน โรงเรียนสัตยาไส

๗๐ นางสาวบรรณศรี นาคะเทศ

นักเรียน โรงเรียนสัตยาไส

๗๑ นายพรพิชิต รัตนรังสิกุล

ฝ่ายการศึกษาอัครสังฆมณฑล กรุงเทพฯ

๗๒ นายสัญญา วงศ์สาย

ฝ่ายการศึกษาอัครสังฆมณฑล กรุงเทพฯ

๗๓ นายพนนต์ จันทรวิฑูรย์

กลุ่มครอบครัวบ้านเรียน

๗๔ นางสุภัทรา จันทรวิฑูรย์

กลุ่มครอบครัวบ้านเรียน

๗๕ ค.ญ.ขวัญชน จันทรวิฑูรย์

กลุ่มครอบครัวบ้านเรียน

๗๖ นายมุหัมมัด อาดำ

ผู้อำนวยการ โรงเรียนปอเนาะฯ

๗๗ บาทหลวงสุชุม กิจสงวน

ฝ่ายการศึกษา อัครสังฆมณฑล กรุงเทพฯ

๗๘ นายใจคำ ตาปัญญา

วิชาลัยจาวบ้านลุ่มน้ำวาง

๗๙	นางสาวนารีรัตน์ จ๊ะโ	วิทยาลัยจาวบ้านลุ่มน้ำวาง
๘๐	นายสม สุขศรี	วิทยาลัยจาวบ้านลุ่มน้ำวาง
๘๑	นายอนุเอ กานนภูมิ	วิทยาลัยจาวบ้านลุ่มน้ำวาง
๘๒	นายไพศาล ภิโศกคำ	วิทยาลัยจาวบ้านลุ่มน้ำวาง
๘๓	นายกระวี มากงสุข	วิทยาลัยจาวบ้านลุ่มน้ำวาง
๘๔	นายชัยรัตน์ อนุสรณ์พนา	วิทยาลัยจาวบ้านลุ่มน้ำวาง
๘๕	นายนิพล ศรีเอื้องคอบ	วิทยาลัยจาวบ้านลุ่มน้ำวาง
๘๖	นายนันทวัฒน์ ถิ่นพนาลัย	วิทยาลัยจาวบ้านลุ่มน้ำวาง
๘๗	นายสุพันธุ์ พลัดภัย	วิทยาลัยจาวบ้านลุ่มน้ำวาง
๘๘	นายสวาท ทองรักษ์	สถานวัดตะโมค
๘๙	นายณรงค์ ไพชำนาญ	สถานวัดตะโมค
๙๐	นายสมเกียรติ บัญชาพัฒนศักดิ์	สถานวัดตะโมค
๙๑	นายณัฐพล ช่วยหุมาชาติ	สถานวัดตะโมค
๙๒	นายวรรณ ขุนจันทร์	สถานวัดตะโมค
๙๓	นายอดุลย์ แก้วคงธรรม	สถานวัดตะโมค
๙๔	นายสมบูรณ์ จิตสารอาภรณ์	สถานวัดตะโมค
๙๕	พระราชปัญญามณี	คณะ ๘ วัดอนงคาราม
๙๖	พระครูโสภิตธรรมรังสี	วัดราชโอรสาราม
๙๗	พระมหาบัว ปิยบุญโณ	วัดอนงคาราม
๙๘	พระอาทิตย์ อธิปัญญา	วัดปัญญานันทาราม
[Redacted]		
๙๙	นางสาวผริตา แสงทอง	ประชาชนผู้สนใจ
๑๐๐	นายรัฐ เกตุสิงห์	ประชาชนผู้สนใจ
๑๐๑	นางวิไลลักษณ์ เลขาข้า	ประธานกรรมการประสานงานเครือข่ายองค์กรชุมชน
		จ. ปทุมธานี
๑๐๒	นายพลาดิษฐ์ สิทธิสัญญา	ประธานเครือข่ายสื่อเพื่อสังคมไทย
๑๐๓	นายชิน เสมสายัณห์	กรรมการชุมชนชมทรัพย์
๑๐๔	นายเอก พงศ์เทพอารักษ์	รองประธาน คช.ราษฎร์บูรณะ ทุ่งครุ

๑๐๕ จ.ส.อ. สนิท วารีเวทย์
 ๑๐๖ นายประพันธ์ ปราการรัตน์
 ๑๐๗ นางสาวปาริชาติ หาญไชยนะ
 ๑๐๘ นางสาวจริพร นาคสัมฤทธิ์
 ๑๐๙ นางรสสุคนธ์ ศรีอ่อน
 ๑๑๐ นายสมบุญ สวัสดิ์วงษ์
 ๑๑๑ นายโสวัจ นามเสนาะ
 ๑๑๒ นายธนวัฒน์ ชำรงเจริญกุล
 ๑๑๓ นางสาวสายใจ ทองเต็ม
 ๑๑๔ นางสาวยุพาวดี ปะทะโน
 ๑๑๕ นางสาวอัมมยา สง่าแสง
 ๑๑๖ นายสุรวุฒิ จักขุจินดา
 ๑๑๗ นายมงคลศักดิ์ เพชรสังหาร
 ๑๑๘ นายวิชัย มุกดาหาญ
 ๑๑๙ นางบุษบงก์ ขวากัญหา
 ๑๒๐ นายสมาน เชื้อสกลเส
 ๑๒๑ นายคงเดช วรรณวิมิตร
 ๑๒๒ นายสมาน จาระงับ
 ๑๒๓ นายลำพวน ขัตติย
 ๑๒๔ นายรักษาส์ สุทธิพงษ์
 ๑๒๕ นายไพโรสาร์ ชาภูมิ
 ๑๒๖ นายสมคิด ทองสง
 ๑๒๗ นางสาวนาฏริศา ชั่วทอง
 ๑๒๘ นายสุรศักดิ์ รอนใหม่
 ๑๒๙ นางสาวภาณุตา อุทุมพร
 ๑๓๐ นางสาวสายใจ ลำสมบัติ
 ๑๓๑ นางลำยอง เตียสกุล
 ๑๓๒ นางสาวสมศรี สายทอง

เครือข่ายห้วยขวางดินแดง
 ประชาชนผู้สนใจ
 กัลยาณมิตรเพื่อช่วยเหลือผู้ติดเชื้อผู้ป่วยเอดส์ในชุมชน
 ครูใหญ่โรงเรียนบ้านอุ่มรัก
 พยาบาล
 ผจก. ศูนย์สิทธิมนุษยชนศึกษาภาคประชาชน จ. ลำพูน
 สถานีวิทยุชุมชนอ่างทอง
 ประธานเครือข่ายเยาวชน
 นจท. อ่างทอง
 จนท. มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก
 นจท. อ่างทอง
 นายก อบต.
 ครู คศ. ๒
 ประธานสภา อบต. ท่างาม
 โครงการชีวิตสาธารณะ
 เครือข่ายสลัม 4 ภาค
 กลุ่มโรงโม่หิน
 กลุ่มโรงโม่หิน
 กลุ่มโรงโม่หิน
 โครงการสตรีและเยาวชน ลำพูน
 ประชาชนผู้สนใจ
 ร.ร.ประชาบำรุง
 ผู้ประสานงานศูนย์การเรียนรู้ จ. อ่างทอง
 สภานายความภาค 3
 ประชาชนผู้สนใจ
 ประชาชนผู้สนใจ
 ประชาชนผู้สนใจ
 เครือข่ายสลัม 4 ภาค

**ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ
ว่าด้วยการประเมินเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
และการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา พ.ศ. ๒๕๔๖**

เพื่อให้การเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๓ แห่งกฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและการเทียบระดับ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. ๒๕๔๖ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ จึงออก ระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา พ.ศ. ๒๕๔๖”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้

“สถานศึกษา” หมายความว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา และเป็นสถานศึกษาที่รัฐมนตรีกำหนดให้ทำหน้าที่เทียบระดับการศึกษา

“การเทียบระดับการศึกษา” หมายความว่า การนำผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษานอกระบบที่จัดเป็นหลักสูตรเฉพาะ หรือหลักสูตรฝึกอบรม ตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และการศึกษาตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน มาประเมินเพื่อเทียบระดับการศึกษาระดับใดระดับหนึ่ง

ข้อ ๔ ผู้ขอเทียบระดับการศึกษา ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทย หรือเป็นบุคคลที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย
- (๒) มีพื้นความรู้ในระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าระดับที่ประสงค์จะขอเทียบระดับการศึกษาหนึ่งระดับ ยกเว้นการขอเทียบระดับก่อนประถมศึกษา และระดับประถมศึกษา
- (๓) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำ ในเขตบริการการเทียบระดับการศึกษาของสถานศึกษา

ข้อ ๑๐ ผู้ขอเทียบระดับการศึกษาจะต้องได้รับการประเมินผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ระดับการศึกษาที่กำหนด จึงจะถือว่าผ่านการประเมินเทียบระดับการศึกษา

ผู้ขอเทียบระดับการศึกษาที่ไม่ผ่านการประเมินตามวรรคแรก สามารถเก็บสะสมผลการประเมินในส่วนที่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ระดับการศึกษาไว้ได้ แต่ต้องเข้ารับการประเมินเทียบระดับการศึกษาให้ผ่านครบมาตรฐานการเรียนรู้ระดับการศึกษาตามที่กำหนดภายใน 5 ปี นับแต่วันอนุมัติผลตามคำร้องขอเทียบระดับการศึกษารั้งแรก

ข้อ ๑๑ ให้หัวหน้าสถานศึกษาเป็นผู้พิจารณาอนุมัติผลการเทียบระดับการศึกษา

ข้อ ๑๒ ให้สถานศึกษาจัดทำหลักฐานแสดงผลการประเมินเทียบระดับการศึกษาตามแบบท้ายระเบียบนี้เก็บไว้เป็นหลักฐานหนึ่งฉบับ และมอบให้ผู้ขอเทียบระดับการศึกษาหนึ่งฉบับ

ข้อ ๑๓ การออกประกาศนียบัตร ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการออกประกาศนียบัตร

ข้อ ๑๔ ให้หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา กำกับดูแลและตรวจสอบการดำเนินการเทียบระดับการศึกษา ให้ได้มาตรฐานและเป็นธรรม

ข้อ ๑๕ ให้สถานศึกษา เรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมการเทียบระดับการศึกษาได้ตามหลักเกณฑ์ที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด

ข้อ ๑๖ ให้สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนเป็นหน่วยงานกลาง ทำหน้าที่จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการดำเนินงานการเทียบระดับการศึกษา และประสานงานการเทียบระดับการศึกษา

ข้อ ๑๗ ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ รักษาการให้เป็นไปตามระเบียบนี้และให้มีอำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง การเทียบโอนผลการเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน
และการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา

เพื่อให้สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญาสามารถดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน โดยการเชื่อมโยงผลการเรียนระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งผลการเรียนรู้จากนอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาต่อเนื่องในหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งในสถานศึกษา จึงกำหนดหลักการและแนวทางในการเทียบโอนผลการเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา ดังนี้

๑. หลักการเทียบโอนผลการเรียน

๑.๑ ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษา โดยดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนในรูปคณะกรรมการ

๑.๒ คำนึงถึงหลักความเป็นธรรม โปร่งใส และมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ

๑.๓ การเทียบโอนผลการเรียนให้พิจารณาจากเอกสาร หลักฐานการศึกษา หรือหลักฐานอื่น หรือประเมินจากความรู้ ความสามารถ ทักษะ หรือประสบการณ์ของผู้เรียนด้วยเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย ไม่ซับซ้อน ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงประโยชน์ของผู้ขอเทียบโอนผลการเรียนเป็นสำคัญ

๑.๔ พิจารณาเทียบโอนผลการเรียนเพื่อการศึกษาต่อ โดยพิจารณารูปแบบการศึกษา และหลักสูตรที่อยู่ในระดับเดียวกัน

๒. แนวทางการเทียบโอนผลการเรียน

๒.๑ การเทียบโอนผลการเรียนให้พิจารณาจากรูปแบบการจัดการศึกษา ลักษณะการจัดหลักสูตร และสาระการเรียนรู้ ซึ่งมีความแตกต่างหลากหลาย โดยเทียบเคียงกับหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่รับเทียบโอน

๒.๒ ช่วงเวลาในการเทียบโอนผลการเรียน ดำเนินการได้ ๒ กรณี ดังนี้

๒.๒.๑ กรณีที่ ๑ การเทียบโอนผลการเรียนที่เกิดขึ้นจากสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้แก่ การย้ายสถานศึกษา การเปลี่ยนรูปแบบการศึกษา การย้ายหลักสูตร การละทิ้งการศึกษาและขอกลับเข้าศึกษาต่อ การศึกษาจากต่างประเทศและขอเทียบโอนเข้าศึกษาต่อในประเทศ ให้ดำเนินการในช่วง

(๕) ไม่เป็นนักเรียนหรือนักศึกษา ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระบบ หรือการศึกษานอกระบบที่แบ่งระดับเช่นเดียวกับการศึกษาในระบบ

ข้อ ๕ การเทียบระดับการศึกษา ให้คำนึงถึงความสะดวกของผู้ขอเทียบระดับการศึกษาและความพร้อมของสถานศึกษาเป็นสำคัญ

ข้อ ๖ สถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ดำเนินการเทียบระดับการศึกษา จะต้องประกาศกำหนดให้ผู้ขอเทียบระดับการศึกษา ยื่นคำร้องขอเทียบระดับการศึกษาและดำเนินการเทียบระดับการศึกษาเป็นการทั่วไปไม่น้อยกว่าปีการศึกษาละหนึ่งครั้ง

ข้อ ๗ ผู้ที่ประสงค์จะเทียบระดับการศึกษา ให้ยื่นคำร้องขอเทียบระดับการศึกษาที่สถานศึกษาซึ่งตนมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำตามวัน เวลา ที่สถานศึกษากำหนด พร้อมทั้งหลักฐานการมีคุณสมบัติที่จะขอเทียบระดับการศึกษา ตามข้อ ๔ และอาจมีหลักฐานที่แสดงความรู้ ทักษะและประสบการณ์จากการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพหรือการทำงานตามที่สถานศึกษากำหนด

ข้อ ๘ ให้สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินเทียบระดับการศึกษาจำนวนไม่เกินห้าคน ทั้งนี้ ต้องเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในสาขาวิชาของการศึกษาระดับนั้น จำนวนไม่น้อยกว่าสามคน และผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านการวัดและประเมินผลจำนวนหนึ่งคน ดำเนินการประเมินเทียบระดับการศึกษา คณะกรรมการประเมินเทียบระดับการศึกษาของสถานศึกษาอาจแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ให้หน่วยงานต้นสังกัดจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ระดับการศึกษาที่สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตร จัดทำหลักเกณฑ์ วิธีการและกรอบเครื่องมือประเมินเทียบระดับการศึกษา

ให้สถานศึกษาจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ระดับการศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และหลักสูตรของสถานศึกษาเพิ่มเติม จัดทำเครื่องมือประเมินเทียบระดับการศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ระดับการศึกษา ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและกรอบเครื่องมือประเมินที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด รวมทั้งจัดทำเครื่องมือประเมินตามมาตรฐานการเรียนรู้ระดับการศึกษา ที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติม

ข้อ ๙ การประเมินเทียบระดับการศึกษา ให้ประเมินมวลประสบการณ์และความรู้ที่เป็นองค์รวมของบุคคล ให้ครอบคลุมคุณลักษณะที่สำคัญ ทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ระดับการศึกษา ที่สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตร

ก่อนเปิดภาคเรียนแรกหรือต้นภาคเรียนแรกที่สถานศึกษารับผู้ขอเทียบโอนเป็นนักเรียน/นักศึกษา เพื่อการวางแผนการเรียน ทั้งนี้ สถานศึกษาควรดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนให้แล้วเสร็จภายใน ๑ ภาคเรียน ถ้ามีเหตุจำเป็นผู้ขอเทียบโอนไม่สามารถขอเทียบโอนได้ภายในช่วงเวลาที่กำหนด ให้อยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษา

๒.๒.๒ กรณีที่ ๒ การเทียบโอนความรู้ ทักษะ หรือประสบการณ์จาก แหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น สถานประกอบการ สถานประกอบอาชีพอิสระ สถาบันทางศาสนา สถาบัน ฝึกอบรมอาชีพ บ้านเรียน (Home School) ฯลฯ ให้ดำเนินการต้นภาคเรียนหรือก่อนเปิดภาคเรียน โดย สถานศึกษาที่รับเทียบโอนกำหนดรายวิชา/หมวดวิชา จำนวนหน่วยกิต/หน่วยการเรียนรู้ ที่จะรับเทียบโอน ตามความเหมาะสม รวมทั้งกรณีของผู้ที่กำลังเรียนและประสงค์จะไปศึกษาจากแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตจากหัวหน้าสถานศึกษาก่อน

๒.๓ การกำหนดอายุของผลการเรียนที่ขอเทียบโอน ให้อยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษา ที่รับเทียบโอน โดยพิจารณาบนพื้นฐานของธรรมชาติวิชา ความทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ และสอดคล้อง กับการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน

๒.๔ การพิจารณาให้ผลการเรียนในรายวิชา/หมวดวิชาที่ได้จากการเทียบโอนผลการเรียน ให้ผลการเรียนตามหลักฐานเดิมที่ปรากฏ หรือให้ผลการเรียนใหม่ที่ได้จากการประเมินด้วยเครื่องมือและ วิธีการที่หลากหลาย

๒.๕ นักเรียน/นักศึกษาที่ได้รับการเทียบโอนผลการเรียนต้องศึกษาต่อเนื่องในสถาน ศึกษาที่รับเทียบโอน อย่างน้อย ๑ ภาคเรียน

๒.๖ การจบหลักสูตรของผู้ขอเทียบโอนผลการเรียน การให้หน่วยกิต/หน่วยการเรียนรู้ ให้เป็นไปตามเกณฑ์การจบหลักสูตรของสถานศึกษาที่รับเทียบโอนกำหนด

๒.๗ การเทียบโอนผลการเรียนสำหรับนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนเยาวชน/ วัฒนธรรมในต่างประเทศเป็นเวลา ๑ ปีการศึกษา ให้ถือปฏิบัติตามแนวทางการเทียบชั้นการศึกษา ที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศกำหนดไว้แล้ว

๒.๘ การเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่หลักสูตรเดิมของกระทรวงศึกษาธิการ ให้ถือปฏิบัติ ตามแนวทางการเทียบโอนผลการเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีระเบียบ/คำสั่งกำหนดไว้แล้ว

๒.๙ สถานศึกษาเป็นผู้จัดทำเอกสาร/หลักฐานการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเทียบโอน ผลการเรียน โดยบันทึกผลการเทียบโอนไว้เป็นหลักฐาน และออกใบแจ้งผลการเทียบโอนให้แก่ผู้ยื่นความจำนง และจัดเก็บเอกสาร/หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการเทียบโอน พร้อมทั้งจัดทำทะเบียนผู้ขอเทียบโอนผลการเรียน ไว้เพื่อการอ้างอิง สถานศึกษาสามารถบันทึกข้อมูลการเทียบโอนไว้ในช่องหมายเหตุโดยไม่ต้องกรอก ผลการเรียนเดิมในระเบียบแสดงผลการเรียน และแนบเอกสารแสดงผลการเรียนจากแหล่งการเรียนรู้เดิม ที่นำมาขอเทียบโอนไว้ด้วยกัน

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ

เรื่อง แนวปฏิบัติในการเทียบโอนผลการเรียน เข้าสู่หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔

สืบเนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๔๖ เป็นต้นไป ซึ่งกลุ่มเป้าหมายการศึกษานอกโรงเรียนจำนวนมากเป็นผู้ใหญ่ มีความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนั้นเพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดการเรียนการสอนและสามารถเทียบโอนผลการเรียนให้กับผู้ที่มีพื้นฐานเป็นนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนได้ จึงให้สถานศึกษาในสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ตามแนวทางการเทียบโอนผลการเรียน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ที่แนบท้ายประกาศนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖

(คุณหญิงเกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา)

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ก่อนเปิดภาคเรียนแรกหรือต้นภาคเรียนแรกที่สถานศึกษาของผู้ขอเทียบโอนเป็นนักเรียน/นักศึกษา เพื่อการวางแผนการเรียน ทั้งนี้ สถานศึกษาควรดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนให้แล้วเสร็จภายใน ๑ ภาคเรียน ถ้ามีเหตุจำเป็นผู้ขอเทียบโอนไม่สามารถขอเทียบโอนได้ภายในเวลาที่กำหนด ให้อยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษา

๒.๒.๒ กรณีที่ ๒ การเทียบโอนความรู้ ทักษะ หรือประสบการณ์จาก แหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น สถานประกอบการ สถานประกอบอาชีพอิสระ สถาบันทางศาสนา สถาบันฝึกอบรมอาชีพ บ้านเรียน (Home School) ฯลฯ ให้ดำเนินการต้นภาคเรียนหรือก่อนเปิดภาคเรียน โดยสถานศึกษาที่รับเทียบโอนกำหนดรายวิชา/หมวดวิชา จำนวนหน่วยกิต/หน่วยการเรียนรู้ ที่จะรับเทียบโอนตามความเหมาะสม รวมทั้งกรณีของผู้ที่กำลังเรียนและประสงค์จะไปศึกษาจากแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตจากหัวหน้าสถานศึกษาก่อน

๒.๓ การกำหนดอายุของผลการเรียนที่ขอเทียบโอน ให้อยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษาที่รับเทียบโอน โดยพิจารณานบนพื้นฐานของธรรมชาติวิชา ความทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน

๒.๔ การพิจารณาให้ผลการเรียนในรายวิชา/หมวดวิชาที่ได้จากการเทียบโอนผลการเรียน ให้ผลการเรียนตามหลักฐานเดิมที่ปรากฏ หรือให้ผลการเรียนใหม่ที่ได้จากการประเมินด้วยเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย

๒.๕ นักเรียน/นักศึกษาที่ได้รับการเทียบโอนผลการเรียนต้องศึกษาต่อเนื่องในสถานศึกษาที่รับเทียบโอน อย่างน้อย ๑ ภาคเรียน

๒.๖ การจบหลักสูตรของผู้ขอเทียบโอนผลการเรียน การให้หน่วยกิต/หน่วยการเรียนรู้ ให้เป็นไปตามเกณฑ์การจบหลักสูตรของสถานศึกษาที่รับเทียบโอนกำหนด

๒.๗ การเทียบโอนผลการเรียนสำหรับนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนเยาวชน/วัฒนธรรมในต่างประเทศเป็นเวลา ๑ ปีการศึกษา ให้ถือปฏิบัติตามแนวทางการเทียบชั้นการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศกำหนดไว้แล้ว

๒.๘ การเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่หลักสูตรเดิมของกระทรวงศึกษาธิการ ให้ถือปฏิบัติตามแนวทางการเทียบโอนผลการเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีระเบียบ/คำสั่งกำหนดไว้แล้ว

๒.๙ สถานศึกษาเป็นผู้จัดทำเอกสาร/หลักฐานการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเทียบโอนผลการเรียน โดยบันทึกผลการเทียบโอนไว้เป็นหลักฐาน และออกใบแจ้งผลการเทียบโอนให้แก่ผู้ยื่นความจำนง และจัดเก็บเอกสาร/หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการเทียบโอน พร้อมทั้งจัดทำทะเบียนผู้ขอเทียบโอนผลการเรียนไว้เพื่อการอ้างอิง สถานศึกษาสามารถบันทึกข้อมูลการเทียบโอนไว้ในช่องหมายเหตุโดยไม่ต้องกรอกผลการเรียนเดิมในระเบียนแสดงผลการเรียน และแนบเอกสารแสดงผลการเรียนจากแหล่งการเรียนรู้เดิมที่นำมาขอเทียบโอนไว้ด้วยกัน

๒.๑๐ ผู้ที่ประสงค์จะขอเทียบโอนผลการเรียนจะต้องสมัครเข้าเป็นนักเรียน/นักศึกษาของ
สถานศึกษาที่รับเทียบโอนผลการเรียน

ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแนวปฏิบัติและรายละเอียดในการเทียบโอนผลการเรียน
ระหว่างหลักสูตรและระหว่างรูปแบบการศึกษา เพื่อประกอบการพิจารณาเทียบโอนผลการเรียนสำหรับ
สถานศึกษาไว้แล้ว ดังปรากฏใน "เอกสารแนวดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน
และการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา"

ประกาศ ณ วันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖

ปองพล อติเรกสาร

(นายปองพล อติเรกสาร)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ

เรื่อง กำหนดสถานศึกษาให้ทำหน้าที่เทียบระดับการศึกษา

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ ประกอบกับข้อ ๓ แห่งกฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและการเทียบระดับ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. ๒๕๔๖ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนด ให้สถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนทำหน้าที่เทียบระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า โดยให้สถานศึกษาแต่ละแห่งมีเขตบริการ การเทียบระดับการศึกษา ดังนี้

๑. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดลำปาง บริการเทียบระดับการศึกษาจังหวัด ลำปาง แม่ฮ่องสอน ลำพูน และเชียงใหม่

๒. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดน่าน บริการเทียบระดับการศึกษาจังหวัด น่าน เชียงราย พะเยา และแพร่

๓. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเพชรบูรณ์ บริการเทียบระดับการศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ พิจิตร โลก ดาก สุโขทัย และอุดรดิตถ์

๔. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดกำแพงเพชร บริการเทียบระดับการศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร นครสวรรค์ อุทัยธานี และพิจิตร

๕. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา บริการเทียบระดับ การศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นนทบุรี ปทุมธานี และอ่างทอง

๖. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสระบุรี บริการเทียบระดับการศึกษาจังหวัด สระบุรี ลพบุรี สิงห์บุรี และชัยนาท

๗. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเพชรบุรี บริการเทียบระดับการศึกษาจังหวัด เพชรบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร และประจวบคีรีขันธ์

๘. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดชลบุรี บริการเทียบระดับการศึกษาจังหวัด ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด

๙. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดราชบุรี บริการเทียบระดับการศึกษาจังหวัด ราชบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม และกาญจนบุรี

๑๐. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสมุทรปราการ บริการเทียบระดับการศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ ฉะเชิงเทรา นครนายก สระแก้ว และปราจีนบุรี

๑๑. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุดรธานี บริการเทียบระดับการศึกษาจังหวัด หนองคาย อุดรธานี หนองบัวลำภู และเลย

๑๒. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสกลนคร บริการเทียบระดับการศึกษา
จังหวัดสกลนคร มุกดาหาร นครพนม และกาฬสินธุ์

๑๓. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดร้อยเอ็ด บริการเทียบระดับการศึกษาจังหวัด
ร้อยเอ็ด ขอนแก่น และมหาสารคาม

๑๔. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนครราชสีมา บริการเทียบระดับการศึกษา
จังหวัดนครราชสีมา สุรินทร์ ชัยภูมิ และบุรีรัมย์

๑๕. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี บริการเทียบระดับการศึกษา
จังหวัดอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ศรีสะเกษ และยโสธร

๑๖. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสุราษฎร์ธานี บริการเทียบระดับการศึกษา
จังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุมพร และระนอง

๑๗. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนครศรีธรรมราช บริการเทียบระดับการ
ศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และตรัง

๑๘. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดกระบี่ บริการเทียบระดับการศึกษาจังหวัด
กระบี่ ภูเก็ต และพังงา

๑๙. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดปัตตานี บริการเทียบระดับการศึกษาจังหวัด
ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

๒๐. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสงขลา บริการเทียบระดับการศึกษาจังหวัด
สงขลา และสตูล

๒๑. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ๑ บริการเทียบระดับการศึกษา
เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

การดำเนินงานประเมินเทียบระดับการศึกษา ให้ถือปฏิบัติตามกฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่ง
ระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๖ กฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและการเทียบ
ระดับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. ๒๕๔๖ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย
การประเมินเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา พ.ศ. ๒๕๔๖
แนวทางการดำเนินงานประเมินเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่า
ปริญญา และคู่มือการดำเนินงานการประเมินเทียบระดับการศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๔๔ ที่สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
กำหนด

ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๗

(นายอดิศักดิ์ โพธารามิก)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

กฎกระทรวง

ว่าด้วยสิทธิของสถานประกอบการในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียนรู้

พ.ศ. ๒๕๔๗

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ในกฎกระทรวงนี้

“ศูนย์การเรียนรู้” หมายความว่า สถานที่เรียนที่สถานประกอบการจัดตั้งขึ้นเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎกระทรวงนี้

“บุคคลที่เกี่ยวข้อง” หมายความว่า คู่สมรส ผู้สืบสันดาน หรือบุตรบุญธรรมของลูกจ้าง บุคคลที่อยู่ในความดูแลของสถานประกอบการ รวมถึงบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ใกล้สถานประกอบการที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

“บุคลากรทางการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้” หมายความว่า ผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ ผู้บริหารสถานประกอบการ รวมทั้งผู้สนับสนุนการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการ หรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศและการบริหารการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่สถานประกอบการนั้นตั้งอยู่ในเขตพื้นที่

ข้อ ๒ ให้สถานประกอบการมีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียนรู้ให้แก่ลูกจ้างและบุคคลที่เกี่ยวข้องตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการของสถานประกอบการนั้น

ข้อ ๓ การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ให้เจ้าของสถานประกอบการยื่นคำขอเป็นหนังสือต่อสำนักงาน

ข้อ ๔ เมื่อสำนักงานได้รับคำขอตามข้อ ๓ ให้แจ้งสถานประกอบการจัดทำแผนการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ร่วมกับสำนักงานหรือสถานศึกษาที่สำนักงานมอบหมาย

แผนการจัดการศึกษาต้องมีรายการอย่างน้อยดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อศูนย์การเรียนรู้
- (๒) วัตถุประสงค์ของศูนย์การเรียนรู้
- (๓) ที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้
- (๔) รูปแบบการจัดการศึกษา
- (๕) ระดับการศึกษาที่จัด
- (๖) หลักสูตร
- (๗) ระบบประกันคุณภาพภายใน
- (๘) บุคลากรทางการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้
- (๙) ข้อกำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้

ข้อ ๕ เมื่อสำนักงานให้ความเห็นชอบกับแผนการจัดการศึกษาตามข้อ ๔ แล้ว ศูนย์การเรียนรู้จึงจะดำเนินการจัดการศึกษาได้

ข้อ ๖ การเปลี่ยนแปลงแก้ไขแผนการจัดการศึกษาที่สำนักงานได้ให้ความเห็นชอบแล้วต้องได้รับอนุญาตจากสำนักงาน

ข้อ ๗ ศูนย์การเรียนรู้อาจจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งนี้ เพื่อให้มีความยืดหยุ่น คล่องตัว สนองตอบวัตถุประสงค์ของศูนย์การเรียนรู้

ข้อ ๘ ข้อกำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ตามแผนการจัดการศึกษาตามข้อ ๔ วรรคสอง (๙) อย่างน้อยต้องกำหนดให้คณะกรรมการประกอบด้วยเจ้าของสถานประกอบการ หรือผู้แทน ผู้แทนลูกจ้าง และผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อ ๙ ให้คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ทำหน้าที่กำหนดนโยบายการบริหารและการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสถานประกอบการและสอดคล้องกับนโยบายการศึกษา รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุน กำกับ ดูแลระบบการประกันคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

ข้อ ๑๐ ให้ศูนย์การเรียนออกหลักฐานการศึกษาแก่ผู้เรียนหรือผู้สำเร็จการศึกษาจากศูนย์การเรียน
ว่าได้ศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ แล้วแต่กรณี

ข้อ ๑๑ ให้สำนักงานให้คำปรึกษา คำแนะนำ ให้ความรู้ ส่งเสริม และสนับสนุนด้านวิชาการ
ด้านการบริหาร ด้านการจัดการศึกษา และด้านอื่นแก่ศูนย์การเรียน รวมทั้งให้การพัฒนาทักษะความรู้
ความสามารถแก่บุคลากรทางการศึกษาของศูนย์การเรียน ตลอดจนดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
แก่ผู้เรียนในศูนย์การเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการเทียบโอนผลการเรียน
การศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อ ๑๒ ให้ศูนย์การเรียนได้รับสิทธิประโยชน์ด้านเงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษา
และได้รับการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษาและสิทธิประโยชน์อื่น ทั้งนี้ ตามที่
กฎหมายกำหนด

ข้อ ๑๓ ศูนย์การเรียนเลิกด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) สำนักงานอนุญาตให้เลิกตามคำขอของเจ้าของสถานประกอบการ

(๒) สำนักงานมีคำสั่งให้เลิกเพราะเหตุที่ศูนย์การเรียนหยุดดำเนินการเกินกว่า ๑ ปี โดยไม่มี
เหตุอันสมควร หรือการดำเนินการของศูนย์การเรียนขัดต่อวัตถุประสงค์ของศูนย์การเรียน ขัดต่อกฎหมาย
เป็นภัยต่อเศรษฐกิจหรือความมั่นคงของประเทศ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี
ของประชาชน

เมื่อมีการเลิกศูนย์การเรียนตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้สำนักงานแจ้งเป็นหนังสือให้สถานประกอบการ
ทราบภายในสามสิบวัน และให้เจ้าของสถานประกอบการรวบรวมหลักฐานและเอกสารที่เกี่ยวข้อง
กับการศึกษาของศูนย์การเรียนนั้นมอบให้แก่สำนักงาน

ข้อ ๑๔ การเลิกศูนย์การเรียน ให้เจ้าของสถานประกอบการร่วมกับสำนักงานจัดหาศูนย์การเรียนอื่น
ให้แก่ผู้เรียน แต่ไม่ตัดสิทธิผู้เรียนที่จะสมัครเข้าเรียนในศูนย์การเรียนหรือสถานศึกษาอื่น

ข้อ ๑๕ ให้สำนักงานเรียกคืนเงินอุดหนุนหรือเงินช่วยเหลือต่างๆ จากรัฐที่ยังเหลืออยู่ในรอบปี
จากศูนย์การเรียนที่เลิกตามข้อ ๑๓ เพื่อนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

อดิศักดิ์ โพธารามิก

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ โดยที่มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ บัญญัติให้สถานประกอบการมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ฉะนั้น เพื่อให้สถานประกอบการที่มีความประสงค์และความพร้อมที่จะเข้ามาช่วยเหลือรัฐในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในรูปแบบการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับลูกจ้างหรือบุคคลทั่วไปในสถานศึกษา ซึ่งเป็นศูนย์การเรียนรู้ โดยรัฐจะส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ในสถานประกอบการ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกับการศึกษาในรูปแบบอื่น จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้

กฎกระทรวง

ว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว

พ.ศ. ๒๕๔๓

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ในกฎกระทรวงนี้

“จัดการศึกษา” หมายความว่า การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวแก่ผู้เรียน

“ครอบครัว” หมายความว่า บิดามารดา หรือบิดาหรือมารดาซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“ผู้จัดการศึกษา” หมายความว่า บุคคลในครอบครัวหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากครอบครัวนั้น ให้จัดการศึกษา

“ผู้เรียน” หมายความว่า บุตรหรือบุคคลผู้อยู่ในปกครองของครอบครัว

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ครอบครัวมีภูมิลำเนา

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

ข้อ ๒ ให้ครอบครัว ซึ่งประสงค์จะจัดการศึกษาขึ้นคำขออนุญาตจัดการศึกษาต่อสำนักงาน
คำขออนุญาตตามวรรคหนึ่ง ต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อ ชื่อสกุลของครอบครัว

(๒) ชื่อ ชื่อสกุลของผู้เรียน

(๓) สำเนาหรือภาพถ่ายทะเบียนบ้านของครอบครัวและผู้เรียน
(๔) ที่ตั้งและแผนผังสถานที่ซึ่งใช้จัดการศึกษา
(๕) สำเนาหลักฐานวุฒิการศึกษา ไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าของผู้จัดการศึกษา
เว้นแต่ผู้จัดการศึกษาผ่านการประเมินโดยสำนักงานว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถหรือประสบการณ์
ในการจัดการศึกษา

(๖) ระดับและประเภทการจัดการศึกษา

(๗) แผนการจัดการศึกษาที่ครอบครัวและสำนักงานร่วมกันกำหนดตามความมุ่งหมาย หลักการ
และแนวทางการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

ข้อ ๓ ให้สำนักงานเสนอคำขออนุญาตจัดการศึกษาให้คณะกรรมการพิจารณาโดยเร็วและ
แจ้งผลการพิจารณาคำขออนุญาตจัดการศึกษาแก่ครอบครัวที่ยื่นคำขออนุญาตจัดการศึกษาภายในสามสิบวัน
นับแต่วันที่รับคำขออนุญาตจัดการศึกษาตามข้อ ๒

ข้อ ๔ ในกรณีที่สำนักงานเห็นว่า ครอบครัวที่ได้รับอนุญาตจัดการศึกษาใด ไม่จัดการศึกษา
ตามแผนการจัดการศึกษาตามข้อ ๒ (๗) ให้สำนักงานแนะนำให้ครอบครัวนั้นปรับปรุงการจัดการศึกษา
ภายในระยะเวลาที่กำหนด หากครอบครัวดังกล่าวไม่ดำเนินการตามคำแนะนำ ให้สำนักงานเสนอต่อ
คณะกรรมการ เพื่อพิจารณาให้ครอบครัวนั้นเลิกจัดการศึกษา

ข้อ ๕ ให้ครอบครัวดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามหลักเกณฑ์และ
วิธีการวัดผลและประเมินผลของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และจัดทำรายงานการวัดผลและประเมินผล
การเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งการจัดการเรียนการสอน และสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา
ตามที่สำนักงานกำหนดอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

ข้อ ๖ ให้สำนักงานจัดให้มีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

ในกรณีที่ผู้เรียนไม่ผ่านการวัดผลและประเมินผลตามวรรคหนึ่ง ให้สำนักงานแจ้งให้ครอบครัว
จัดให้มีการเรียนซ่อมเสริมแก่ผู้เรียนนั้น และจัดให้มีการวัดผลและประเมินผลใหม่ภายในระยะเวลาที่
สำนักงานกำหนด

ข้อ ๗ ให้สำนักงานออกหนังสือรับรองหรือหลักฐานการจบการศึกษาแก่ผู้เรียนที่ผ่านการวัดผล
และประเมินผลตามข้อ ๖

ข้อ ๘ การเลิกจัดการศึกษาโดยครอบครัวอาจมีได้ในกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) สำนักงานมีคำสั่งให้เลิกจัดการศึกษาตามคำขอของครอบครัว
- (๒) คณะกรรมการมีมติให้เลิกจัดการศึกษาตามข้อ ๔

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๓

อดิษฐ์ โพธารามิก

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ โดยที่มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ บัญญัติให้ครอบครัวมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้

(ร่าง)
กฎกระทรวง
ว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรชุมชนและองค์กรเอกชน
รูปแบบศูนย์การเรียนรู้
พ.ศ. ....

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ในกฎกระทรวงนี้

"องค์กรชุมชน" หมายความว่า คณะบุคคลไม่น้อยกว่า ๗ คน ที่มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่อาศัยประจำอยู่ในชุมชนหรือท้องถิ่นที่ร่วมกันดำเนินการในลักษณะเป็นองค์กร ซึ่งมีระเบียบแบบแผนตามสมควร จัดกิจกรรมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสาธารณประโยชน์ ไม่แสวงหากำไร และมีที่ตั้งอยู่ในภูมิลำเนาเดียวกันกับศูนย์การเรียนรู้ที่จะจัดตั้ง

"องค์กรเอกชน" หมายความว่า สมาคม มูลนิธิ หรือองค์กรที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลหรือเป็นส่วนงานหรือโครงการในองค์กรนิติบุคคลมีวัตถุประสงค์เพื่อปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ ไม่แสวงหากำไร และมีที่ตั้งหรือมีส่วนงานรับผิดชอบอยู่ในภูมิลำเนาเดียวกันกับศูนย์การเรียนรู้ที่จะจัดตั้ง

"ผู้ขอจดทะเบียน" หมายความว่า ผู้มีสิทธิยื่นคำขออนุญาตจดทะเบียนจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้

หมวด ๑

บททั่วไป

ข้อ ๒ องค์กรชุมชนและองค์กรเอกชนมีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้โดยยึดหลักการดังต่อไปนี้

- (๑) ดำเนินงานโดยไม่แสวงหากำไร
- (๒) มุ่งเรียนรู้จากสถานที่จริง แหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ และจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้ จะจัดการศึกษาแบบคละชั้นคละอายุก็ได้

ร่างฯปรับตามกลั่นกรองฯ และคณะกรรมการพัฒนากฎหมายของ สกศ. (๒๗ มิ.ย. ๒๕๔๘)

ข้อ ๓ ให้ศูนย์การเรียนรู้ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมทางด้านวิชาการ ด้านการบริหาร ด้านการจัดการศึกษา และการฝึกอบรมให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้

ในกรณีศูนย์การเรียนรู้ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐ และการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี สำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษา ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนด

ข้อ ๔ ศูนย์การเรียนรู้ต้องจัดทำรายงานผลการดำเนินงานให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทราบปีละ ๑ ครั้ง และปฏิบัติตามข้อกำหนดของการประกันคุณภาพภายใน และรับการประกันคุณภาพภายนอก โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมตามสมควร

หมวด ๒ **การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้**

ข้อ ๕ องค์การชุมชนและองค์กรเอกชนที่ประสงค์จะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ยื่นคำขออนุญาตจดทะเบียนจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ผู้มีสิทธิยื่นคำขออนุญาตจดทะเบียนจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่

(๑) ผู้แทนนิติบุคคล สำหรับองค์กรเอกชน

(๒) ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากองค์กรชุมชน สำหรับองค์กรชุมชนที่ไม่เป็นนิติบุคคล

ข้อ ๖ การขออนุญาตจดทะเบียนจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ต้องยื่นเอกสารหลักฐาน เพื่อประกอบการพิจารณา ดังนี้

(๑) เอกสารที่แสดงชื่อองค์กร วัตถุประสงค์ ประวัติความเป็นมาและผลการดำเนินงานขององค์กร

(๒) แผนงานหรือโครงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ที่แสดงชื่อศูนย์การเรียนรู้ วัตถุประสงค์ ที่ตั้ง รูปแบบและระดับการศึกษาที่จัด หลักสูตรหรือแนวทางการจัดการศึกษา ข้อมูลของบุคลากรและผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ ข้อกำหนดเกี่ยวกับแผนและรายงานการใช้จ่าย ข้อกำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ และข้อกำหนดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในตามกฎหมายกระทรวงว่าด้วยระบบ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา

(๓) หลักฐานการเป็นนิติบุคคล สำหรับองค์กรเอกชนและองค์กรชุมชนที่เป็นนิติบุคคล

ข้อ ๗ เมื่อผู้ขอจดทะเบียนได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และยื่นเอกสารหลักฐานครบถ้วน ซึ่งแสดงถึงความพร้อมและศักยภาพในการดำเนินงาน ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้รับจดทะเบียน

ร่างฯปรับปรุงตามกลั่นกรอง๔ และคณะกรรมการพัฒนามาตรฐานของ สกศ. (๒๗ มิ.ย. ๒๕๔๘)

ในกรณีที่เอกสารหลักฐานไม่ถูกต้องครบถ้วนให้แจ้งผู้ขอจดทะเบียนทราบ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจารณาการขอจดทะเบียนให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่
ได้รับคำขอจดทะเบียนและเอกสารหลักฐานประกอบการพิจารณาถูกต้องครบถ้วน

กรณีไม่รับจดทะเบียน ให้ผู้ขอจดทะเบียนยื่นอุทธรณ์ โดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภายในสามสิบวันนับตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งผลการ
พิจารณา

ให้เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานวินิจฉัยอุทธรณ์และแจ้งคำวินิจฉัยให้ผู้
อุทธรณ์ทราบภายในหกสิบวันนับแต่วันที่รับหนังสืออุทธรณ์ คำวินิจฉัยของเลขาธิการ
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นที่สุด

หมวด ๓

การบริหารและการจัดการศึกษา

ข้อ ๘ ให้มีคณะกรรมการการศูนย์การเรียนรู้ ประกอบด้วยผู้แทนองค์กรซึ่งเป็นผู้จัด
ศูนย์การเรียนรู้ ผู้แทนผู้ปกครองของผู้เรียน และผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและ
กรรมการ และผู้ทรงคุณวุฒิ วาระการดำรงตำแหน่ง อำนาจหน้าที่และการพ้นจากตำแหน่ง ให้
เป็นไปตามข้อกำหนดของศูนย์การเรียนรู้

หมวด ๔

การจัดกระบวนการเรียนรู้

ข้อ ๙ การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ยึดหลักดังต่อไปนี้

(๑) จัดได้ทั้งรูปแบบการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

(๒) การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องดำเนินการตามกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ

(๓) ในกรณีที่เป็นการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ใช้หลักสูตร
ที่ศูนย์การเรียนรู้ได้พัฒนาขึ้น

(๔) อาจจัดให้มีการศึกษาร่วมกับโรงเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้อื่น โดยมีข้อตกลงร่วมกัน
และสามารถเทียบโอนผลการเรียนซึ่งกันและกันได้

หากศูนย์การเรียนรู้ประสงค์จะจัดการศึกษาในระบบ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วย
โรงเรียนเอกชน

ร่างปรับปรุงตามกลั่นกรอง๔ และคณะกรรมการพัฒนากฎหมายของ สกศ. (๒๗ มิ.ย. ๒๕๔๘)

ข้อ ๑๐ การวัดและประเมินผลการศึกษา ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) การวัดและประเมินผลผู้เรียนของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ศูนย์การเรียนรู้วัดและประเมินผลตามสภาพจริงของพัฒนาการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

(๒) กรณีที่มีการจัดการเรียนรู้ร่วมกับสถานศึกษาอื่นหรือศูนย์การเรียนรู้อื่นให้มีการวัดและประเมินผลร่วมกัน

(๓) ให้ศูนย์การเรียนออกหลักฐานทางการศึกษาแก่ผู้เรียนหรือผู้สำเร็จการศึกษาจากศูนย์การเรียนรู้ว่าได้ศึกษาหรือสำเร็จการศึกษา ภายใต้การกำกับและการรับรองของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แล้วแต่กรณี ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(๔) กรณีที่มีการเลิกศูนย์การเรียนรู้ หรือผู้เรียนจากศูนย์การเรียนรู้ประสงค์จะเข้าศึกษาในโรงเรียน ให้นำผลการเรียนรู้ที่สะสมไว้มาเทียบโอนผลการเรียนตามระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

ข้อ ๑๑ ผู้สำเร็จการศึกษาจากศูนย์การเรียนรู้มีศักดิ์และสิทธิ์เช่นเดียวกับผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียน

หมวด ๕ การเลิกศูนย์การเรียนรู้

ข้อ ๑๒ เหตุแห่งการเลิกศูนย์การเรียนรู้ มีดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อศูนย์การเรียนรู้แจ้งการขอเลิกพร้อมเหตุผลไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

(๒) เมื่อศูนย์การเรียนรู้ไม่สามารถปฏิบัติตาม ข้อ ๔ และดำเนินการติดต่อกันเป็นเวลาสองปี

(๓) เมื่อคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษามีมติให้เลิก เนื่องจากผลการประเมินคุณภาพทั้งระบบประกันคุณภาพภายในและภายนอกพบว่า การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ไม่มีคุณภาพ ขัดต่อวัตถุประสงค์ ขัดต่อกฎหมาย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ข้อ ๑๓ เมื่อคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษามีมติให้เลิกศูนย์การเรียนรู้ตามข้อ ๑๒ (๓) ผู้ขอจดทะเบียนมีสิทธิอุทธรณ์ โดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง และคำวินิจฉัยของเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นที่สุด

ร่างฯปรับตามกลั่นกรองฯ และคณะกรรมการพัฒนากฎหมายของ สกศ. (๒๗ มิ.ย. ๒๕๔๘)

ศูนย์สารสนเทศสิทธิมนุษยชน
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ข้อ ๑๔ เมื่อมีการเลิกศูนย์การเรียนรู้ตามข้อ ๑๒ ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแจ้งเป็นหนังสือให้องค์กรชุมชนหรือองค์กรเอกชน แล้วแต่กรณี ทราบโดยมิชักช้า และให้องค์กรชุมชนหรือองค์กรเอกชนรวบรวมหลักฐานหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ตลอดจนแผนและรายงานการใช้จ่ายเงินของศูนย์การเรียนรู้มอบให้แก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ข้อ ๑๕ เมื่อเลิกศูนย์การเรียนรู้ ผู้ขอจดทะเบียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องร่วมกันจัดหาศูนย์การเรียนรู้หรือสถานศึกษาให้ผู้เรียน

ข้อ ๑๖ เมื่อเลิกศูนย์การเรียนรู้ ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาคืนงบประมาณเงินอุดหนุน และเงินอื่นใด ที่ได้รับจากรัฐ เฉพาะในส่วนที่ไม่ได้ใช้จ่าย ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

ให้ไว้ ณ วันที่

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

คณะทำงาน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๑.นายเสน่ห์	จามริก	ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๒.นายจรัล	ดิษฐาอภิชัย	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๓.คุณหญิงจันทน์	สันตะบุตร	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๔.นางสาวนัยนา	สุภาพงษ์	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๕.นายประดิษฐ์	เจริญไทยทวี	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๖.นายวสันต์	พานิช	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๗.นายสุทิน	นพเกตุ	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๘.นางสุนี	ไชยรส	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๙.นายสุรสิทธิ์	โกศลนาวัน	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๑๐.คุณหญิงอัมพร	มีสุข	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๑๑.นางสาวอากร	วงศ์ตั้งค์	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะอนุกรรมการการศึกษาและการพัฒนา

๑.คุณหญิงอัมพร	มีสุข	ประธานอนุกรรมการฯ
๒.นายเกียรติชัย	พงษ์พาณิชย์	อนุกรรมการ
๓.นางบรรณ โสภิชฐ์	เมฆวิชัย	อนุกรรมการ
๔.นายสมพงษ์	จิตรระดับ	อนุกรรมการ
๕.นางสาวจิรพรรณ	ปุ่นเกษม	อนุกรรมการ
๖.นางฉันทนา	บรรพศิริโชติ	อนุกรรมการ
๗.นายสุวัฒน์	เงินฉ่ำ	อนุกรรมการ
๘.นางสาวสุภรณ์	ปรีชาอนันต์	เลขานุการ
๙.นางสาวจิราพร	อาจเจริญ	ผู้ช่วยเลขานุการ

คณะทำงาน

๑.นายประนูล	สุวรรณภักดี
๒.นายสุขชัย	เมธาวิกุล
๕.นางสาวจารุณี	เจนาคม
๖.นางสาวจารุวรรณ	ธรรมวิทย์
๓.นางจินตนา	ณ ระนอง
๗.นางสาวสุพัฒตรา	ลิมปะพันธ์
๔.นายขรรค์ชัย	กงเสน่ห์

๘.นางนภัทร	รัชตะวรรณ
๙.นางสาวรตญา	กอบศิริกาญจน์
๑๐.นางสาวสมร	คงรุ่งเรือง
๑๑.นางอมรรัตน์	จุฑานิติ
๑๒.นายชนินทร์	เกตุปราษฎ์
๑๓.นายสงบ	นามวิชัย
๑๔.นายประพาส	สาริกานนท์
๑๕.นางสมพิศ	ไชยหมอน
๑๖.นางสาวน้ำผึ้ง	คณาฤทธิ์
๑๗.นายอภิสิทธิ์	พันธ์วิไล
๑๘.นางสาวจิราพร	อาจเจริญ
๑๙.นางสาวกษามาศ	ฐาปนโสภณ
๒๐.นายเอกชัย	ปิ่นแก้ว
๒๑.นางสาววีรยา	แก้ววิเชียร
๒๒.นางสาวฐิติมา	คงรุ่งเรือง

ผู้เรียบเรียง และสรุปการประชุม

๑.นางสาวสุภรณ์	ปรีชาอนันต์
๒.นายเอกชัย	ปิ่นแก้ว
๓.นางสาวจิราพร	อาจเจริญ

ผู้พิมพ์

๑.นางสาวณัชชา	พุดเยี่ยม
๒.นางสาวรัตนกร	สุขไย

ผู้ออกแบบปก

๑. นายอภิชาติ	เสตพงศ์

